

T H É Â T R E

D E P O C H E

MOLIÈRE

L'Avare

LÃO HÀ TIỆN – L'AVARE

MOLIÈRE

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

Lời nhà xuất bản

Tiểu dẫn

Nhân Vật

Hội thứ nhất

Lớp 1

Lớp 2

Lớp 3

Lớp 4

Lớp 5

Hội thứ hai

Lớp 1

Lớp 2

Lớp 3

Lớp 4

Lớp 5

Hội thứ ba

Lớp 1

Lớp 2

Lớp 3

Lớp 4

Lớp 5

Lớp 6

Lớp 7

Lớp 8

Lớp 9

Hội thứ tư

Lớp 1

Lớp 2

Lớp 3

Lớp 4

Lớp 5

Lớp 6

Lớp 7

Hội thứ năm

Lớp 1

Lớp 2

Lớp 3

Lớp 4

Lớp 5

Lớp 6

Lời nhà xuất bản

MOLIÈRE

Tủ sách Kiệt tác Sân khấu thế giới ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật và giới thiệu với bạn đọc Việt Nam suốt hơn nửa thế kỷ qua, có ảnh hưởng lớn không chỉ về Sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung. Tất nhiên tiếp nhận và giao lưu văn hoá nghệ thuật không diễn ra một chiều mà tác động qua lại.

Bắt đầu từ các tác phẩm cổ đại Hy Lạp, Trung Quốc, Ấn Độ với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch như : Exkhin, Oripít, Xôphốc, Vương Thừa Phủ, Kalidáx... bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của Sân khấu thế giới như thời đại Phục Hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất như Sếchxpia, Sinlơ, Môlie, Coóc-nây, J.Gớt, Gôgôn, ípxen, Muxxê, Ghenman, B.Brếch, Sêkhốp, Bếchét, Raxin, Jăng Anui, Camuy, Tào Ngụ... Nhiều tác phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và nghệ thuật vẫn đồng hành với bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tác phẩm của ba tác giả Sân khấu Việt Nam: Đào Tấn, Nguyễn Huy Tưởng, Nguyễn Đình Thi có mặt trong Tủ sách Kiệt tác Sân khấu thế giới đã đáp ứng đòi hỏi của đông đảo bạn đọc.

Nhà xuất bản Sân khấu cảm ơn Hội đồng tuyển chọn gồm các nhà Sân khấu học tiêu biểu và Công ty Minh Thành - Bộ Chỉ huy Quân sự TP Hồ Chí Minh đã giúp đỡ tận tình, trách nhiệm cao để Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc trọn vẹn 100 cuốn trong năm 2006, chào mừng những sự kiện trọng đại của đất nước.

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

Tiểu dẫn

Lão hà tiện diễn lần đầu ngày 9 tháng chín năm 1668 trên sân khấu của Hoàng cung (Palais - Royan).

Molie sắm vai Arpagông. Lúc đầu, công chúng có vẻ không hoan nghênh lắm. Khán giả đã quen với cái ước lệ là vở kịch, dù bi kịch (tragédic) hay hỷ kịch (comédie), đều phải viết bằng văn vần, còn văn xuôi chỉ dành cho loại hài kịch (farce) và những trò hề bouffonnerie. Chính Molière trước đó cũng vẫn tôn trọng ước lệ này và hầu hết những vở hỷ kịch dài của ông dài đều viết bằng văn vần (như *Gã Tactuyf*, *Kẻ ghét đời*, *Trường học làm vợ*, v.v...). Bỗng nhiên thấy một vở hỷ kịch năm hồi viết bằng văn xuôi, khán giả có phần nào bị ngỡ ngàng, nên tỏ thái độ e dè lạnh nhạt. Vở hỷ kịch năm hồi đầu tiên mà Molière viết bằng văn xuôi, là *Đông Juăng* (1665), cũng đã bị thất bại, và theo nhà văn hào Voute (thế kỷ XVIII) thì chính là vì vở ấy đã viết bằng văn xuôi. Bây giờ đến vở *Lão hà tiện* cũng gặp số phận buồn tẻ đó.

Một lý do nữa khiến cho công chúng của khu Hoàng - cung không được thỏa mãn, là nội dung buồn thảm của vở kịch, vốn là hỷ kịch, đáng lẽ phải làm vui cho người xem như những vở kịch trước của Molière, mặc dầu tác giả cho ta thoáng thấy những cái xấu xa của con người, nhưng bao giờ ông cũng vẫn đem cái tài hoạt bát của người viết kịch vui để che giấu cái vẻ đáng buồn của cuộc đời. Nhưng vở này lại khiến cho người ta nào lòng trông thấy cảnh gia đình Arpagông, bố thì ham mê tiền bạc một cách cực kỳ ích kỷ tàn nhẫn, con cái thì do tính xấu của bố xui nên hoang phí, hỗn hào đối với người bố không còn là bố nữa; ngoài ra không có một nhân vật nào đáng gọi là chính diện, làm cho người ta vui lòng được thấy con người tốt đẹp, để quên cái ấn tượng nào nùng kia. Công chúng đến với Molière chờ đợi được cười no nê thỏa thích như mọi khi, thì lần này không được mãn ý, nên tỏ vẻ lạnh nhạt. Từ ngày 9 tháng chín đến ngày 9 tháng mười, vở kịch chỉ được diễn có chín buổi.

Nhưng dần dần về sau nội dung sâu sắc và giá trị nghệ thuật chân chính của vở kịch đã khắc phục được sự lãnh đạm của công chúng, và từ buổi tái diễn ngày 14 tháng mười hai năm 1668 đến ngày Molière mất (17-2-1673), vở kịch đã được diễn đến bốn chục lần. Cho đến ngày nay, *Lão hà tiện* là một trong những vở kịch của Molière được công diễn nhiều nhất, và được các nhà phê bình văn học trên toàn thế giới coi là một trong những tác phẩm lớn nhất của Molière (

Molière)

Người ta thường nói đến nguồn gốc của vở kịch này và xác định rằng Molière đã vay mượn đề tài của nhiều tác giả khác, đặc biệt là vở kịch *Cái niêu* (1) của Plôt (Plaute), nhà viết kịch lớn của La - mã cổ đại (250 - 184 tr. J.C). Cần phải nói ngay rằng vay mượn cốt chuyện hoặc một vài tình tiết của cổ nhân, hay cả của người đương thời đi nữa, hồi đó là một việc bình thường, không gây thành chuyện xôn xao gì lắm miễn là tác giả có đem lại được phần sáng tạo độc đáo của mình, mà về điểm này thì rõ ràng là Molière đã đem vào tác phẩm *Lão hà tiện* phần sáng tạo độc đáo sâu sắc.

Molière mượn đề tài của Plôt. Nhưng nhà văn La - tinh chỉ kể câu chuyện một người nghèo bỗng bắt được một cái niêu đầy vàng, không dám tiêu pha, chỉ nghĩ chuyện đem chôn giấu và luôn luôn lo lắng nghi ngờ, chỉ sợ có người lấy trộm, vì bao lâu nay nghèo khổ, có bao giờ có nhiều vàng trong tay như vậy. Đến khi hắn dứt lòng cho con gái cái niêu vàng đó làm của hồi môn, thì hắn khỏi được bệnh lo ngại bất khoan. Câu chuyện gần giống như ngụ ngôn *Anh thợ đóng giày và nhà tài phú* (Le Savetier et le Financier) của La Fôngten, và Plôt không hề nghĩ đến sự mô tả sâu sắc thói hà tiện keo bẩn, không tả lòng ham mê tiền bạc của người tích lũy làm giàu, mà chỉ tả nỗi khắc khoải lo âu của kẻ bỗng nhiên vớ được món tiền to bất ngờ. Trái lại, tác phẩm Molière đã hướng sang một trọng tâm khác: vẽ nên điển hình của người hà tiện, mô tả tính hà tiện trong tất cả cái vẻ lỗ bịch chề cười, cái mặt xấu xa khả ố nhất và ghê gớm nhất của nó.

Arpagông không phải chỉ là con người hà tiện trong văn học cổ, chỉ biết khư khư ôm ấp đồng vàng, hắn là một tay tư sản giàu sụ của thời đại, đương tích cực tìm mọi phương kế kiếm cho thật nhiều tiền để tích lũy, một tên cho vay nặng lãi của thời đại mới, đem đồng tiền sinh lợi, và ham lợi đến quên cả bốn phận làm cha, mất cả tình máu mủ và mất cả tính người, trở nên điên rồ và lỗ bịch. Hắn sống một cách trượng giả, như những anh tư sản của thời đại, có xe, có ngựa, có kẻ hầu người hạ, có gia nhân mặc chế phục như ở những nhà đại gia, nào mụ hầu phòng, nào anh đánh xe, nào đầu bếp, nào quản gia, rồi cũng "túng túng yêu đương", cũng tiệc tùng khách khứa, cho có thể diện, song tất cả những cái đó chỉ có mẽ ngoài, nhìn vào bên trong thì thấy tất cả tính chất đê tiện xấu xa của con người hà tiện, keo bẩn. Nhân vật Arpagông, với tính cách phức tạp của nó, đã trở thành nhân vật điển hình của người hà tiện, tiêu biểu cho lòng ham vàng của người tư sản tích lũy đương hình thành ở thời đại đó. Qua nhân vật ấy, Molière đã mô tả được những nét điển hình của con người tư sản của thời đại, bằng một ngòi bút châm biếm sâu sắc, đả kích cay độc, và một thái độ khinh ghét vô cùng quyết liệt, khiến cho vở kịch của ông có một ý nghĩa xã hội rất lớn và một giá trị đạo đức rất cao.

Bên cạnh nhân vật chính ấy, còn có những nhân vật phụ, trong số đó có hai nhân vật mà Molière

đã mô tả với một nét bút khá đậm đà, để hoàn thành bức tranh gia đình Arpagông, với tất cả ý nghĩa chua chát của nó: đó là Clêan và Êly, hai người con của Arpagông. Hai người đều có một mối tình yêu thắm thiết: Clêan thì yêu cô Marian, mà bố định lấy, đến nỗi thủ tiêu cả tình nghĩa cha con của cả đôi bên; Ely thì yêu Vale, nhưng bị bố ép gả cho một ông già (vì ông này có của và không đòi hỏi môn), và đã đương đầu với bố già mồm miếng một miếng hai, chẳng ra thể thống gì cả. Chính sự mô tả hiện thực tính cách những người con của Arpagông, đã tập trung hoàn thành bức tranh gia đình tên hà tiện, đã là lời tố cáo danh thép, đầy đủ và trung thực, vạch tội lòng ham vàng của giai cấp tư sản, nó đã thủ tiêu cả mối quan hệ thiêng liêng nhất của con người, và làm cho gia đình tư sản trở nên một gia đình mà đồng tiền đã phá hoại cả đến tình nghĩa cha con, một sự thực mà sau này xã hội tư sản không ngừng xác minh. Do đó vở kịch có một ý vị triết lý thâm trầm và thấm thía.

Mặc dầu tính chất hơi giả tạo của tình tiết và nhất là của đoạn kết, *Lão hà tiện* là một trong những kịch kiệt tác của Môlie, có một địa vị ưu việt trên văn đàn thế giới, do bức tranh sắc nét và đậm đà của tác giả vẽ nên điển hình của tên hà tiện và gia đình của hắn.

TUẤN ĐÔ

Nhân Vật (*)

ARPARAGÔNG (Harpagon) - Cha Clêăngtơ và Elydơ, và yêu Mariano

CLÊĂNGTƠ (Cléante) - Con trai Arpagông, và người yêu của Mariano

ÊLYDƠ (Elise) - Con gái Arpagông, và người yêu của Valerơ

VALEDƠ (Valère) - Con trai Anxenmơ, và người yêu của Êlydơ

MARIANƠ (Mariane) - Người yêu của Clêăngtơ, và được Arpagông yêu

ANXENMƠ (Anselme) - Cha Valedơ và Mariano

FRÔDINƠ (Frosine) - Mụ mối

BÁC CẢ XIMÔNG (Maitre Simon) - Người môi giới

BÁC CẢ GIẮC (Maitre Jacques) - Đầu bếp và đánh xe ngựa của Arpagông

LA FLESO (Flèche) - Đầy tớ riêng của Clêăngtơ

MỤ CLÔĐƠ (Dame Claude) - Đầy tớ riêng của Arpagông

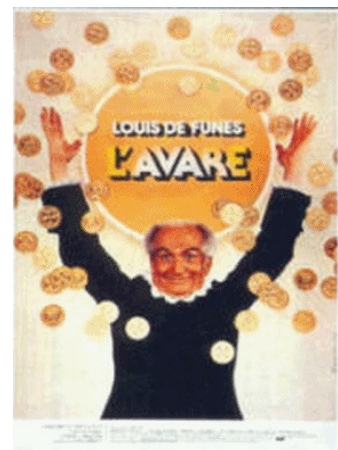
BRANHĐA VOAN (Brindavoine) - Gia tộc (1) của Arpagông

LA MERLUY SƠ (La Merluehe)

Ông Chánh Cẩm và Viên thư ký.

Chuyện xảy ra ở Pari, trong nhà Arpagông

Hồi thứ nhất

Lớp 1

VALE - ÊLY

VALE: - Sao vậy? Em ÊLY kiêu diễm, em bỗng trở nên rầu rĩ sau khi đã rộng lòng đoàn kết cùng anh mối tình vàng đá thủy chung? Anh thấy em thờ dãi, than ôi! Giữa lúc anh đương niềm hoan hỷ! Em ơi, phải chăng em tiếc về đã làm cho anh sung sướng, phải chăng em hối hận đã quá nể tình anh tha thiết mà buộc lòng phải đính ước chuyện trăm năm (1) ?

ÊLY: - Không, anh Vale ạ, có lẽ nào em lại hối tiếc về những việc em đã làm vì anh. Em cảm thấy có một sức mạnh vô cùng êm ái lôi cuốn em làm việc đó, và em cũng chẳng còn bụng dạ nào ước mong rằng mọi việc đừng xảy ra như thế. Nhưng, nói quả tình, em băn khoăn lo ngại không biết rồi kết quả ra sao; em chỉ sợ là đã yêu anh hơi quá đổi chẳng.

VALE: - Kìa! Em thương yêu anh, thì có điều gì đáng phải lo ngại, Êly?

ÊLY: - Ôi! Lo ngại đủ trăm đường: nỗi cha già tức giận, nỗi gia đình nhiech móc, nỗi thiên hạ chê bai, nhưng, hơn tất cả Vale ạ, là nỗi thay lòng đổi dạ của anh, sự lạnh nhạt tàn nhẫn mà đàn ông các anh thường đem ra để đền đáp những biểu lộ quá nồng nàn của mối tình ngây thơ đại dột.

VALE: - Ồ! Đừng suy người khác mà xét lòng anh, tội cho anh lắm mà. Em tha hồ ngờ anh mọi chuyện, ÊLY ạ, nhưng chớ ngờ anh sẽ phụ nghĩa cùng em: lòng anh yêu em quá nặng, không thể nào lạt phai, và tình anh sẽ bền lâu đến trọn đời mãi kiếp.

ÊLY: - Ôi chà! Anh Vale ơi, anh nào cũng nói những lời lẽ như vậy. Tất cả mọi người (1) đều giống nhau ở lời nói; chỉ có khi nào hành động mới thấy rõ khác nhau.

ÊLY: - Đã biết rằng chỉ hành động mới tỏ rõ con người, thì xin em ít ra hãy chờ để qua hành

động mà xét đoán lòng anh, chứ đừng sợ hãi lo huyền mà gán cho anh những tội vu vơ. Anh xin em, đừng giết anh bằng một nỗi ngờ vực thương tổn lòng anh như dao cắt xót xa, và hãy để cho anh có đủ thời gian tỏ rõ cùng em, bằng muôn nghìn bằng chứng, mối tình son sắt của anh.

ÊLY: - Ôi! Lời nói của người yêu, thật dễ xiêu lòng! Vâng, anh Vale ạ, em tin rằng lòng anh yêu em bằng một mối tình chân thật, và anh sẽ một lòng một dạ cùng em; em không có ý nghi ngờ điều đó chút nào nữa, mà em chỉ còn lo phiền về nỗi sợ mọi người chê trách thôi.

VALE: - Nhưng vì lẽ gì em lại phải lo lắng như vậy?

ÊLY: - Đáng lẽ em chả có gì lo ngại, nếu mọi người nhìn anh bằng con mắt của em; em thấy ở bản thân anh đầy đủ lý lẽ cho những việc em làm vì anh. Để bào chữa cho lòng em, đã có tất cả tài đức của anh, lại thêm món nợ ân tình mà trời xanh đã buộc em phải vương vấn cùng anh. Lúc nào em cũng vẫn còn hình dung trước mắt cái cảnh tai nạn kinh hồn, nó xui khiến chúng ta buổi đầu gặp gỡ; cái khí thế nào hào hùng kinh dị, khiến anh liều bỏ thân mình để cứu mạng em khỏi trận sóng cuồng; những nỗi ân ưu đảm thắm mà anh tỏ lộ với em sau khi đã vớt em lên khỏi sóng nước, và những biểu hiện siêng năng của mối tình nồng nhiệt kia, chẳng quản tháng ngày, chẳng hề gian khổ, bền bỉ kiên trì, và đã khiến anh sơ lãng cả thân quyến và quê hương (1), dùng gót lại nơi này, mai danh ẩn tích vì em, đến nỗi để được giáp mặt em, anh đã phải đội lốt làm gia nhân của cha em. Tất cả những điều đó, đối với em, cố nhiên, có một hiệu lực thần kỳ; và cứ mắt em trông, thì như vậy là đủ lắm để biện bạch cho em rằng cuộc đính ước mà em đã thuận tình ký kết cùng anh là chính đáng; nhưng có lẽ không đủ để biện bạch cho mọi người khác, và em không chắc rằng họ cũng đồng tình với em đâu.

VALE: - Trong tất cả những điều em nói, chỉ duy có mối tình của anh là cho phép anh mong xứng đáng được em đoái tưởng đôi phần; còn những nỗi e ngại của em, thì chính cha em lại vẫn ra công biện bạch hộ em trước mắt mọi người đấy thôi (1); vì tính hà tiện quá đáng của ông cụ, với cách cư xử khắc nghiệt của cụ đối với con cái, có thể còn cho phép làm những chuyện lạ lùng hơn thế nữa (1). Em hãy tha lỗi cho anh, em Êly kiều diễm ạ, nếu anh nói về cụ như vậy trước mặt em. Em cũng biết là về khoản đó, không thể nào nói tốt cho cụ được. Nhưng thôi, nếu anh tìm lại được cha mẹ anh như anh vẫn hy vọng, thì chúng ta làm cho cụ thuận tình cũng chả khó khăn gì lắm. Anh vẫn nóng lòng trông đợi tin tức của cha mẹ anh, và nếu chậm có tăm hơi, thì anh sẽ thân đi dò hỏi lấy.

ÊLY: - Ô! Vale, anh đừng đi đâu cả, em xin anh; anh chỉ nên lo làm sao cho được vừa lòng cha em là hơn.

VALE: - Em cũng thấy về chuyện đó anh đã dụng công như thế nào, và những cách nựng nọt khôn khéo mà anh đã phải áp dụng để len lỏi được vào đây hầu hạ cụ; anh đã vờ vĩnh dưới bộ mặt thông cảm đồng tình như thế nào, để được cụ vừa lòng, và hằng ngày anh đóng vai trò như

thể nào với cụ, để được cụ thương mến! Trong công việc đó, anh đã tiến những bước tuyệt vời; và anh nghiệm thấy rằng muốn tranh thủ được lòng người, không có con đường nào tốt hơn là trước mắt họ, làm ra vẻ cùng xu hướng với họ, tán đồng các phương châm xử thế của họ, ca tụng các thói xấu, và hoan nghênh mọi hành vi của họ. Không nên sợ nụng nọt quá đáng dù cho cái ngón lừa phỉnh có lộ liễu đến đâu đi nữa, thì những kẻ tinh đời nhất cũng cứ vẫn bị lừa nặng vố vì trò phỉnh nịnh; cho nên khi ta biết pha chế thành giọng tán dương ca tụng, thì chẳng có trò ngớ ngẩn lỗ bịch nào mà họ không nuốt trôi ngon miệng. Cái đức chân thật có bị thương tổn ít nhiều trong cái trò vè mà anh đương làm đây, song, khi ta cần đến người, thì ta cứ phải thích ứng với họ; chỉ có cách đó mới tranh thủ được họ, cho nên lỗi không phải ở những người phỉnh nịnh mà lỗi là ở những kẻ ưu phỉnh nịnh.

ÊLY: - Nhưng sao anh không tìm cách tranh thủ luôn cả sự ủng hộ của ông anh ruột em, nhờ khi mục hầu đem phát giác chuyện riêng của chúng ta chẳng?

VALE: - Không thể nào chiều được cả hai người; vì tính nết của hai ông con trái ngược nhau đến nỗi khó lòng dung hòa được lòng tin cẩn của cả hai bên cùng một lúc. Nhưng về phần em, thì em hãy vận động với ông anh, và lợi dụng tình thân thiết giữa anh em để lôi cuốn ông ấy bên vực chuyện chúng mình. Ông ấy đến kia kia. Để anh lảng đi chỗ khác. Em hãy tiện dịp nói chuyện với ông ấy; và chỉ nên nói hỏ chuyện chúng mình điều gì em xét là nên nói thôi.

ÊLY: - Không biết ta có đủ can đảm tỏ bày tâm sự với anh ấy không đây.

Lớp 2

CLÊANT - ÊLY

CLÊAN: - Gặp cô có một mình, thật là hay quá, cô ạ; anh đương mong được nói chuyện với cô, để ngỏ với cô một điều tâm sự.

ÊLY: - Em sẵn sàng nghe đây, anh ạ. Anh có chuyện gì nói với em nào?

CLÊAN: - Rất nhiều chuyện, cô ơi, nhưng gói ghém trong một câu: anh yêu.

ÊLY: - Anh yêu?

CLÊAN: - Phải, anh yêu. Nhưng trước khi kể lẽ tình đầu, anh vẫn biết rằng anh còn tùy thuộc một người cha, và đạo làm con bắt anh phải vâng theo ý của người; rằng chúng ta không được quyền thề ước nếu không được sự đồng ý của bác mẹ sinh thành; rằng trời đã trao cho các người cái quyền chủ trì những ước nguyện của chúng ta, thì bốn phận chúng ta là chỉ được ước nguyện theo ý các người dạy bảo; rằng vốn dĩ không bị thiên lệch vì một mối cuồng nhiệt nào, các người ở cái thế ít lầm lạc hơn chúng ta nhiều lắm, và trông rõ hơn chúng ta nhiều, cái gì là

chính đáng cho chúng ta; rằng về điểm này ta nên tin ở sự khôn ngoan sáng suốt của các người, hơn là ở lòng đam mê mù quáng của chúng ta; rằng sự bông bột của tuổi trẻ thường lôi cuốn chúng ta xuống những vực sâu tai hại. Tất cả những điều đó anh nói với cô, cô em ơi, là để cô khỏi phải mất công nói như vậy với anh; vì tình yêu của anh không muốn nghe gì hết, và anh xin cô đừng có khuyên can gì anh cả.

ÊLY: - Anh ơi, thế anh đã đính ước với người yêu chưa?

CLÊAN: - Chưa, nhưng anh đã nhất quyết; và một lần nữa anh khẩn thiết yêu cầu cô đừng viếng lễ này lễ nọ để ngăn cản anh làm gì.

ÊLY: - Em có phải là một con người kỳ quặc như thế không, hử anh?

CLÊAN: - Không, cô ạ; nhưng mà cô không yêu: cô không biết cái bạo lực êm ái mà một mối tình đắm đuối tác động đến trái tim của chúng ta; và anh e ngại cái khôn ngoan tỉnh táo của cô.

ÊLY: - Ôi! Xin đừng nói đến cái khôn ngoan của em, anh ơi. Ai thì cũng có lúc mất khôn, ít ra là một lần trong đời; và nếu em được giải bày tâm sự với anh, thì có lẽ anh lại còn thấy em khôn ngoan chẳng được bằng anh nữa.

CLÊAN: -Ồ! Ước gì cho tâm hồn của em, cũng như anh....

ÊLY: - Hãy nói nốt chuyện của anh trước đã, và anh cho em biết người yêu của anh là ai.

CLÊAN: - Một thiếu nữ mới đến ở vùng này ít lâu nay, và có vẻ như trời sinh ra để cho ai thấy cũng phải say mê. Cô ạ tạo hóa chưa bao giờ hình thành được cái gì đáng yêu hơn; và ngay phút đầu tiên trông thấy, anh đã mê mẩn tâm thần. Cô ta tên mà Marian, và sống dưới quyền dạy bảo của một bà mẹ tuổi tác, hầu như luôn luôn bệnh tật; đối với bà cụ, cô con gái đáng yêu kia hiếu thảo không thể nào tưởng tượng được. Cô hầu hạ cụ, vỗ về, an ủi cụ với một niềm thắm thiết cảm động lòng người. Cô làm mọi công việc với một vẻ hết sức dễ thương và trong hết thảy mọi hành vi của cô, người ta thấy rõ ràng muôn vẻ yêu kiều: một vẻ nhuần nhị đầy duyên dáng, một thái độ hiền hậu hết sức ân cần niềm nở, một phong cách nền nã mê hồn, một... Ôi chao! Cô ơi, tiếc rằng cô chưa được trông thấy con người ấy.

ÊLY: - Qua những điều anh nói, em cũng trông thấy khá nhiều nét rồi, anh ạ; và muốn hiểu rõ con người ấy là thế nào, thì cứ thấy anh yêu cô ta là em đủ biết.

CLÊAN: - Anh đã dò la, được biết rằng hai mẹ con không được sung túc lắm, và mặc dầu sống rất căn cơ, lưng vốn xem ra cũng khó lòng đáp ứng đủ mặt nhu cầu. Cô thử tưởng tượng xem, lòng mình sẽ được vui biết mấy, nếu mình được nâng cao đời sống người mình yêu, nếu mình khéo léo đỡ dần được đôi chút cho những nhu cầu xuềnh xoàng của một gia đình nền nếp; vậy cô thử nghĩ xem anh khổ tâm như thế nào, khi thấy rằng vì tính hà tiện của một ông bố, mình không được hưởng cái vui sướng đó, không được biểu lộ với giai nhân một bằng chứng gì của tình thương yêu cả.

ÊLY: - Vâng, em cũng thấy khá rõ là anh phiền muộn đến thế nào, anh ạ.

CLÊAN: - Chà! Cô ơi, nỗi phiền muộn lớn không thể nào tưởng xiết. Vì, còn có gì tàn ác hơn cái lối chặt chiu hà khắc mà người ta (1) thi hành đối với chúng mình, cái cảnh túng kết lạ đời mà người ta bắt chúng mình phải sống vật vờ mòn mỏi? Rồi ra chúng mình có tiền có của mà làm gì, nếu nó chỉ đến tay mình vào lúc mình không còn cái tuổi đương thì để mà hưởng dụng, và nếu bây giờ, chỉ để chi dụng cho bản thân thôi, mà anh phải vay nợ tứ tung, nếu anh phải đến nước cùng với cô hằng ngày cầu cạnh bọn bán hàng để có cách ăn mặc cho thơm tất? Nói rút lại, anh muốn nói chuyện với cô, để nhờ cô thăm dò hộ xem ý tứ cha về chuyện tơ tình của anh như thế nào; và nếu như ông cụ phản đối, thì anh đã quyết tâm ra đi biệt phương biệt xứ, cùng với con người đáng yêu kia, vui hưởng một cuộc sống phúc phận mặc ơn trời. Vì ý định đó, anh đương cho người đi hỏi vay mượn khắp nơi; và nếu như công việc của cô cũng giống như của anh, và rủi bị cha ngăn trở ước nguyện của chúng mình, thì cả hai đứa chúng mình sẽ rời bỏ cụ và tự giải phóng khỏi cái ách tàn ngược đã từ bao lâu nay đè lên đầu lên cổ chúng mình, do tính keo kiệt không sao chịu nổi của ông cụ.

ÊLY: - Quả thật là càng ngày ông cụ càng làm cho anh em mình thêm nhớ tiếc mẹ đã mất, và...

CLÊAN: - Anh nghe có tiếng ông cụ, chúng mình hãy lảng ra ngoài kia, để nói nốt chuyện riêng; rồi sau đó chúng mình sẽ hợp sức với nhau để tấn công cái tính tình khắc nghiệt của ông cụ.

Lớp 3

ARPARAGÔNG - LA FLET

ARPARAGÔNG: - Cút ngay, không được cãi Didi, cuốn xéo ra khỏi nhà tao, cái quân trùm ăn cắp, cái đồ đáng treo cổ!

LA FLET: *(Nói riêng)*

- Chưa bao giờ thấy cái thứ gì ác độc bằng cái lão già chết tiệt này, và, nói đại đồ đi, không chừng lão bị quỷ ộp thật đấy.

ARPARAGÔNG: - Mà y lẩm bẩm cái gì?

LA FLET: - Tại sao cụ đuổi tôi?

ARPARAGÔNG: - Mà y lại dám hỏi vặn tao, hỏi thẳng chết treo kia? Bước ngay, kéo ông đập chết tươi ngay bây giờ!

LA FLET: - Tôi đã làm gì cụ nào?

ARPARAGÔNG: - Mà y đã làm tao muốn mà y bước.

LA FLET: - Cậu chủ của tôi, con trai cụ, đã ra lệnh cho tôi phải chờ đợi cậu.

ARPARAGÔNG: - Mày ra ngoài đường mà đợi, chứ đừng có đứng giữa nhà tao sừng sững như cái cột nhà, để dòm ngó mọi chuyện, rồi mà kiểm soát. Tao không muốn cứ luôn luôn trước mặt tao có một đĩa rình mò công việc của tao, một thằng gian phi, đôi mắt chết toi cứ chằm chằm vào nhất cử nhất động của tao, hau háu nhìn của cái của tao, và sục sạo soi mói ba bề bốn bên xem có cái gì để mà ăn cắp.

LA FLET: - Cụ bảo làm thế quái nào mà ăn cắp được của cụ? Cụ có phải là một người dễ ăn cắp đâu, khi cái gì cụ cũng khóa chặt, và ngày đêm cẩn mật canh phòng?

ARPARAGÔNG: - Tao muốn khóa chặt cái gì, muốn canh phòng thế nào, mặc tao. Thật rõ ràng là những quân do thám, quan tâm chú ý đến công việc của người! (*Nói riêng, nhỏ*) - Mình chỉ sợ nó đã nghe cái gì đây về món tiền của mình. (*Nói to*) - Hay là mày lại sắp đi kháo rầm lên là ở nhà tao có tiền cất giấu đấy?

LA FLET: - Cụ có tiền cất giấu à?

ARPARAGÔNG: - Không, đồ ba que, tao không nói thế! (*Nói riêng*) - Mình phát điên cả người lên! (*Nói to*) - Là tao chỉ hỏi xem có phải mày lại sắp ác mồm đi kháo rằng tao có tiền cất giấu, hay không.

LA FLET: - Hừm! Chúng tôi cần gì chuyện cụ có tiền hay chẳng có tiền, nếu đối với chúng tôi, cụ có hay không, thì cũng thế thôi?

ARPARAGÔNG: - Mày lại giở lý sự à! Ông thì bộp cái lý sự ấy vào mang tai cho bây giờ (*Lão giơ tay, để tát*) - Ra khỏi đây ngay, đừng để tao phải nói nữa!

LA FLET: - Vâng, thì ra.

ARPARAGÔNG: - Thông thả. Mày có cuỗm cái gì của tao không đấy?

LA FLET: - Tôi lại cuỗm được cái gì của cụ?

ARPARAGÔNG: - Lại đây, xem đã. Chìa cả hai tay ra tao xem.

LA FLET: - Đây.

ARPARAGÔNG: - Còn hai tay kia?

LA FLET: - Hai tay kia?

ARPARAGÔNG: - Phải.

LA FLET: - Thì đây (1)

ARPARAGÔNG: (*Chỉ vào quần cộc (2) của LA FLET*) - Mày có nhét cái gì vào trong này không?

LA FLET: - Thì cụ cứ xem đi

ARPARAGÔNG: (*Nấn quăng dưới hai ống quần*) - Những cái ống quần rộng lòng thùng thế này là chỉ tổ để chứa đồ ăn cắp; tao chỉ ước gì đã có đĩa (3) bị đem treo cổ rồi, cho tao mát ruột.

LA FLET: (*Nói riêng*) - Chà! Một người như lão này, thật xứng đáng sợ gì được nấy, và mình sẽ vui sướng biết bao, nếu được ăn cắp của lão!

ARPARAGÔNG: - Hả?

LA FLET: - Cái gì?

ARPARAGÔNG: - Mà nói cái gì ăn cắp?

LA FLET: - Tôi nói rằng cụ khám xét kỹ càng, cho khắp, để xem tôi có ăn cắp của cụ cái gì không.

ARPARAGÔNG: - Thì tao cũng định thế. (*Lão khám xét các túi La Flet*)

ET: (*Nói riêng*) - Ôn vật cái thối keo bẩn và những quân keo bẩn!

ARPARAGÔNG: - Cái gì? Mà nói cái gì?

LA FLET: - Tôi nói cái gì à?

ARPARAGÔNG: - Phải. Mà nói cái gì thối keo bẩn với quân keo bẩn?

LA FLET: - Tôi nói rằng ôn vật cái thối keo bẩn và những quân keo bẩn.

ARPARAGÔNG: - Mà định nói ai?

LA FLET: - Nói những quân keo bẩn.

ARPARAGÔNG: - Thế những quân keo bẩn ấy, là ai?

LA FLET: - Là những đứa bần tiện và những đồ keo cú.

ARPARAGÔNG: - Nhưng nói như vậy là mà định nói ai?

LA FLET: - Thì việc gì mà cụ phải bần khoản?

ARPARAGÔNG: - Việc gì mặc tao (1)

LA FLET: - Hay cụ tưởng rằng tôi định nói cụ?

ARPARAGÔNG: - Tao tưởng gì mặc tao; nhưng tao muốn mà cho biết, khi mà nói như vậy, là mà nói với ai.

LA FLET: - Tôi nói ... tôi nói với cái mũ chòm của tôi (2)

ARPARAGÔNG: - Còn tao, không chừng tao nói với cái mũ nời của mà bây giờ đấy (3).

LA FLET: - Hay là cụ cấm tôi không được nguyên rửa những đứa keo bẩn?

ARPARAGÔNG: - Không, nhưng tao cấm mà không được léo nhéo và không được hỗn láo. Câm họng đi.

LA FLET: - Tôi có gọi đến tên ai đâu.

ARPARAGÔNG: - Mà còn nói, tao giần cho một trận bây giờ.

LA FLET: - Ai có tật thì cứ giật mình.

ARPARAGÔNG: - Mà có câm đi không?

LA FLET: - Thì vâng, buộc lòng mà phải câm.

ARPARAGÔNG: - Hà! Hà!

LA FLET: (*Chỉ cho lão một trong những cái túi áo chên (1)*) - Đây này, lại còn một cái túi nữa đây. Cụ thỏa mãn chưa?

ARPARAGÔNG: - Thôi, đưa trả tao đây, đừng để tao phải khám nữa.

LA FLET: - Trả cái gì?

ARPARAGÔNG: - Cái gì mà lấy của tao ấy.

LA FLET: - Tôi chả lấy cái gì của cụ.

ARPARAGÔNG: - Chắc không?

LA FLET: - Chắc.

ARPARAGÔNG: - Thôi bước! Có đường có nẻo thì cuốn đi!

LA FLET: - Thế là tôi được tổng tiền hân hoi, tử tế.

ARPARAGÔNG: - Chả gì, tao cũng để đó trong lương tâm của mày nó cắn rút mày! Cái thằng đầy tớ chết treo này, nó làm mình thật khó chịu, mình chẳng muốn trông thấy mặt cái thằng chó què (1) ấy tí nào.

Lớp 4

ARPAGÔNG - ÊLY - CLÊAN

ARPAGÔNG: - Giữ trong nhà một món tiền lớn, quả là một cái tội nợ không vừa; thật là tốt phúc, kẻ nào đặt được tất cả dẫn vốn vào chỗ sinh lời chắc chắn, và chỉ giữ lại vừa đủ chỉ tiêu thôi. Khắp nhà trên nhà dưới, nghĩ ra được một chỗ cất giấu có thể tin cậy được, cũng không phải là dễ dàng; vì đối với ta, các loại tủ sắt đều là đáng ngờ, và chả đời nào ta chịu tin cậy vào đó: Ta coi tủ sắt đúng là cái mồi dử trộm và bao giờ cũng là cái đích tấn công đầu tiên (*Arpagông tưởng không có ai*) - Nhưng món tiền một vạn êquy (2) mà họ mới trả ta hôm qua, ta chôn ở sau vườn, chả biết có gọi là đặc sách được không. Một vạn êquy bằng tiền vàng giữ ở trong nhà là một món tiền khá... (*Đến đây, hai anh em xuất hiện, nói thì thầm với nhau*) - Trời ơi! không khéo ta đã tự làm hỏng chuyện mất rồi, không khéo đương cơn nóng tiết ta đã không biết giữ mồm, và hình như khi lẩm bẩm một mình, ta đã nói to quá (*Nói với Clêan và Êly*) - Cái gì đó?

CLÊAN: - Thừa cha, không ạ.

ARPAGÔNG: - Các con vào đây đã lâu chưa?

ÊLY: - Chúng con cũng vừa mới đến thôi ạ.

ARPAGÔNG: - Các con có nghe thấy...

CLÊAN: - Nghe thấy gì kia, thưa cha?

ARPAGÔNG: - Kìa, thì...

ÊLY: - Cái gì kia ạ?

ARPAGÔNG: - Những lời ta vừa nói ấy mà.

CLÊAN: - Thừa, không ạ.

ARPAGÔNG: - Có chứ, có chứ?

ÊLY: - Xin cha thứ lỗi, không có đâu ạ.

ARPAGÔNG: - Ta thấy rõ ràng là các con có nghe thấy lõm bõm gì đó, chả là ta đương lăm bằm một mình về chuyện ngày nay kiếm được đồng tiền thật là khó nhọc, và ta bảo rằng kẻ nào có được một vạ êquy trong nhà, thì thật là tốt phúc.

CLÊAN: - Lúc đó chúng con do dự chưa dám lại gần cha, sợ cha còn đương dở việc.

ARPAGÔNG: - Ta lấy làm hài lòng được nói với các con điều này đó, để các con khỏi hiểu lầm mà tưởng rằng ta bảo là chính ta có một vạ êquy.

CLÊAN: - Chúng con không dám len vào công việc riêng của cha.

ARPAGÔNG: - Ước gì ta có được món tiền đó, một vạ êquy.

CLÊAN: - Con không tin rằng....

ARPAGÔNG: - Ta mà được món tiền như thế thì còn gì bằng.

ÊLY: - Đó là những chuyện...

ARPAGÔNG: - Ta cũng đương cần một món tiền bằng ngàn ấy.

CLÊAN: - Con nghĩ rằng...

ARPAGÔNG: - Được như thế thì ta cũng dễ chịu lên nhiều lắm.

ÊLY: - Cha thì....

ARPAGÔNG: - Thì ta chả còn phải phàn nàn là thời buổi khốn khổ.

CLÊAN: - Lạy Chúa! Cha chẳng có gì đáng phải phàn nàn, thưa cha, và có ai biết là cha có khối của.

ARPAGÔNG: - Thế nào? Tao có khối của! Những đứa nào nói thế là nói láo. Chả có gì sai bằng; đấy là những quân vô lại chúng phao đồn những tin nhảm đó.

ÊLY: - Xin cha đừng giận dữ.

ARPAGÔNG: - Thật là quái lạ, chính những đứa con rút ruột của mình lại phản bội mình và trở thành kẻ thù của mình.

CLÊAN: - Bảo rằng cha có của, mà là kẻ thù của cha hay sao?

ARPAGÔNG: - Chứ gì! Cứ những cái giọng lười như thế và cứ những cách ăn tiêu của chúng mày, thì rồi có ngày sẽ có kẻ đến nhà tao để cắt cổ tao, cho rằng tao có vàng ních đầy người.

CLÊAN: - Con ăn tiêu cái gì mà gọi là to?

ARPAGÔNG: - Cái gì à? Còn có gì chướng mắt hơn là những phục sức xa hoa này mà chúng mày chưng diện khắp phố phường? Hôm qua đây, tao vừa mắng con em mày xong; nhưng mày lại còn tệ hơn. Sự tình thật đáng kêu trời; cứ từ đầu đến chân mày, cũng đủ làm một cái vốn lợi

tức khá thơm. Con ạ, tao đã bảo mày có đến mấy mươi lần rồi, tất cả những cung cách của mày, tao chẳng vừa ý tí nào: mày cứ lấn mình vào cái lối sống đại gia công tử (1) ; và mày ăn diện như thế kia, thì hẳn là mày phải ăn cắp của tao chứ chẳng không.

CLÊAN: - Ủa! làm thế nào mà ăn cắp được của cha?

ARPAGÔNG: - Tao biết đâu đấy? Thế mày lấy đâu ra mà ăn mặc như thế này?

CLÊAN: - Thưa cha, con ấy à? Con đánh bạc đấy mà: vận con rất đỏ được luôn, và được bao nhiêu là con đập vào người hết.

ARPAGÔNG: - Thế là bậy lắm nhé. Mày gặp vận may được bạc, thì đáng lẽ mày phải biết lợi dụng cái đó, và đem đồng tiền được ấy đặt chỗ tốt lãi, để một ngày kia còn trông thấy nó. Thôi, hãy cứ nói một chuyện này thôi, tao chỉ muốn biết tất cả những dải băng mày thắt nút vào người từ đầu đến chân kia, để làm cái trò gì, và một nửa tá dây giày là không đủ để cuộc thắt quần cộc hay sao? Cần gì phải phí tiền mua tóc giả, khi ta có thể để tóc tự nhiên, chả tốn đồng nào. Tao dám cuộc rằng về khoản tóc giả với dải băng, bỏ rẻ cũng là hai chục pixedon(1) ; và hai chục pixedon sinh lợi mỗi năm là mười tám livrơ sáu xon tám deniê (2) , là nói chỉ đặt lãi mười hai lấy một tờ đấy thôi (3)

CLÊAN: - Cha nói đúng quá.

ARPAGÔNG: - Thôi, ta hãy gác chuyện đó lại và nói chuyện khác (*Trông thấy Cleean và Êly ra hiệu với nhau*) - Hả? (*Nói riêng, nhỏ*) - Hình như chúng nó làm hiệu với nhau để xoay túi bạc của ta đây (*Nói to*) - Chúng mày làm hiệu cái gì với nhau thế?

ÊLY: - Anh em chúng con đương điều đình với nhau xem để ai nói trước. Vì cả hai chúng con đều có chuyện muốn thưa với cha.

ARPAGÔNG: - Và cha, cha cũng có chuyện muốn nói với cả hai con.

CLÊAN: - Thưa cha, chúng con muốn thưa với cha, về việc hôn nhân.

ARPAGÔNG: - Thì cha muốn bàn với các con, cũng về việc hôn nhân.

ÊLY: - Ối chao!

ARPAGÔNG: - Sao con lại kêu lên như thế? ấy là cái danh từ hay cái sự việc nó làm cho con sợ, hở con?

CLÊAN: - Có thể cả hai đứa chúng con đều sợ chuyện hôn nhân, theo cái kiểu cha có thể nghĩ. Và chúng con sợ rằng tâm tình chúng con không phù hợp với sự lựa chọn của cha.

Arpagông: - Khoan khoan một tí. Đừng vội lo mà, cha biết thế nào là thích hợp cho cả hai con; và hai con, chớ đứa nào sẽ phải phàn nàn gì về tất cả những việc mà ý cha định làm. Và để nói cho có đầu có đuôi... (*Nói với Cleean*) - Con ơi, có một cô thiếu nữ tên Marian, nhà ở cũng gần đây, con đã thấy mặt bao giờ chưa?

CLÊAN: - Thưa cha, có ạ.

ARPAGÔNG: (*Nói với Êly*) - Còn con?

ÊLY: - Con có nghe thấy nói.

ARPAGÔNG: - Con thấy người con gái đó thế nào, hử con trai của cha?

CLÊAN: - Một con người hết sức dễ thương.

ARPAGÔNG: - Nét mặt thế nào?

CLÊAN: - Rất nền nã, và sắc sảo thông minh.

ARPAGÔNG: - Đáng điệu, cử chỉ?

CLÊAN: - Tuyệt vời, cố nhiên.

ARPAGÔNG: - Con có cho rằng một người con gái như vậy, thật khá xứng đáng để người ta phải quyến luyến không?

CLÊAN: - Thật đúng như vậy, thưa cha.

ARPAGÔNG: - Rằng đó là một đám đáng mong ước?

CLÊAN: - Rất đáng mong ước ạ.

ARPAGÔNG: - Rằng cô ta có đủ mọi vẻ con người là tề gia nội trợ?

CLÊAN: - Cố nhiên rồi.

ARPAGÔNG: - Và ai làm chồng cô thì sẽ được mãi nguyện về cô?

CLÊAN: - Chắc chắn ạ.

ARPAGÔNG: - Có một nỗi trắc trở con con: là cha e rằng cô ta không có được nhiều của lắm, như người ta đáng có thể đòi hỏi.

CLÊAN: - Ồ! Thưa cha, tiền của không đáng xét, khi là chuyện kết duyên với một con người nền nã.

ARPAGÔNG: - Xin lỗi, xin lỗi (1) ! Nhưng có điều là, tuy không có được nhiều tiền của như người ta mong ước, nhưng người ta có thể tìm cách vót vát lại về những khoản khác.

CLÊAN: - Cố nhiên.

ARPAGÔNG: - Thế là cha rất hài lòng thấy con đồng ý với cha, vì cái cốt cách nền nã và cái vẻ nhuần nhị của cô ta đã tranh thủ được tâm hồn của cha và cha đã quyết lấy cô ta làm vợ, miễn là cũng có được ít nhiều của cải gì đó.

CLÊAN: - Ờ?

ARPAGÔNG: - Sao?

CLÊAN: - Cha bảo rằng cha đã quyết...

ARPAGÔNG: - Lấy cô Marian làm vợ.

CLÊAN: - Ai? Cha, cha ấy à?

ARPAGÔNG: - Phải, tao, tao, tao, tao! Thế này là nghĩa thế nào?

CLÊAN: - Con đột nhiên bị chóng mày chóng mặt, con xin lui khỏi chỗ này.

ARPAGÔNG: - Không hề gì. Vào mau trong bếp, uống một cốc lớn nước lã đi. Thật là cái bọn công tử yết ớt, chẳng được cứng cáp gì hơn mấy con gà mái! Con gái của cha này, đó là điều cha đã quyết định cho cha. Còn thằng anh của con, cha định lấy cho nó một mụ góa mà sáng hôm nay người ta vừa đến nói chuyện với cha. Về phần con, thì cha gả con cho quý ngài Anxem.

ÊLY: - Cho quý ngài Anxem?

ARPAGÔNG: - Phải. Một người đứng tuổi, khôn ngoan và hiền đức, chưa ngoài năm mươi, và nghe người ta ca tụng là có rất nhiều của.

ÊLY: (*Làm lễ chào (1)*) - Con không muốn lấy chồng, thưa cha, xin cha vui lòng vậy.

ARPAGÔNG: (*Nhại lại lễ chào*) - Còn tôi, thưa cô con gái bé nhỏ của tôi, thưa cô em, tôi muốn cô lấy chồng, xin cô vui lòng vậy.

ARPAGÔNG: (*Lại làm lễ chào*) - Thưa cha, con xin lỗi cha thôi.

ARPAGÔNG: (*Lại nhại*) - Con ơi, cha xin lỗi con nhé.

ÊLY: - Con xin kính vái ngài Anxem; nhưng (*lại làm lễ chào*) xin cha cho phép, con sẽ không lấy ngài đó.

ARPAGÔNG: - Tôi xin kính vái cô; nhưng (*nhại lễ chào*) xin cô cho phép, cô sẽ lấy ngài đó ngay chiều tối nay.

ÊLY: - Ngay chiều tối?

ARPAGÔNG: - Ngay chiều tối.

ÊLY: - Thưa cha, sẽ không có chuyện như thế.

ARPAGÔNG: - Thưa con, sẽ có chuyện như thế.

ÊLY: - Không.

ARPAGÔNG: - Có.

ÊLY: - Con bảo không, là không.

ARPAGÔNG: - Cha bảo có, là có.

ÊLY: - Việc đó, cha sẽ không bắt ép được con ưng thuận.

ARPAGÔNG: - Việc đó, cha sẽ bắt ép được con ưng thuận.

ÊLY: - Con sẽ tự tử chứ không chịu lấy một người chồng như vậy.

ARPAGÔNG: - Cô sẽ không tự tử, và cô sẽ lấy người đó. Nhưng mà, con bé mới to gan chứ! Có đời thuở nhà ai mà con gái ăn nói với bố như thế không?

ÊLY: - Thế có đời thuở nhà ai mà bố gả chồng cho con gái như thế không?

ARPAGÔNG: - Đám này không có chê vào đâu được, và tao cuộc rằng tất cả thiên hạ đều sẽ tán thành sự kén chọn của tao.

ÊLY: - Còn con, thì con xin cuộc rằng không thể có một người biết điều nào lại tán thành chuyện đó.

ARPAGÔNG: (*Trông thấy Vale từ đằng xa*) - Kìa, anh Vale kia rồi. Mà có muốn để cho anh ta phân xử việc này giữa tao với mày không?

ÊLY: - Con xin đồng ý!

ARPAGÔNG: - Nó phân xử thế nào, mày cũng chịu theo chứ?

ÊLY: - Vâng Anh ta bảo gì con cũng xin nghe.

ARPAGÔNG: - Thế thì được lắm.

Lớp 5

VALE - ARPAGÔNG - ÊLY

ARPAGÔNG: - Lại đây, Vale. Hai cha con ta đã bầu anh để phân xử xem con gái ta với ta, ai phải.

VALE: - Thừa cụ, đích là cụ rồi, không thể nào cãi được.

ARPAGÔNG: - Anh có biết là chúng ta nói chuyện gì không đã?

VALE: - Không ạ. Nhưng cụ không thể nào trái được, và cụ là lẽ phải mười mươi rồi.

ARPAGÔNG: - Ta định chiều tối nay gả chồng cho nó, lấy một người vừa giàu có, vừa hiếu đời, thế mà con ranh dám nói thẳng vào mặt ta là nó chẳng thêm lấy. Anh bảo thế nào?

VALE: - Cháu bảo thế nào à?

ARPAGÔNG: - Phải.

VALE: - Ờ! Ờ!

ARPAGÔNG: - Sao?

VALE: - Cháu bảo rằng về căn bản thì cháu cũng đồng ý với cụ, và không có lý nào mà cụ lại không phải, nhưng kể ra thì cô cũng không hoàn toàn sai trái và...

ARPAGÔNG: - Thế nào! Quý ngài Anxem là một đám rất đáng trọng vọng; đó là một vị quý tộc có dòng có dõi (1), hiền hậu, chững chạc, hiếu đời và rất giàu có, lại không còn đứa con nào của vợ trước. Liệu nó còn có thể gặp đám nào hơn nữa không?

VALE: - Đúng thế; nhưng có lẽ cô cũng có thể thừa với cụ rằng như thế cũng hơi gấp gáp quá, và cũng cần phải có ít ra là một chút thời gian để nghe xem lòng mình có thể lựa chiều theo với...

ARPAGÔNG: - Đây là một cơ hội phải nắm lấy rất nhanh không để lỡ. ở đám này, ta thấy có một cái lợi không thể tìm thấy ở đám nào khác được, là ông ta cam kết lấy nó không cần hỏi môn...

VALE: - Không cần hỏi môn?

ARPAGÔNG: - Phải.

VALE: - Ôi! Thế thì cháu chả dám nói gì nữa. Ấy đấy, thật là một lý lẽ hoàn toàn thuyết phục; phải chịu phép thôi.

ARPAGÔNG: - Như vậy, ta để ra được một món tiền lớn.

VALE: - Cố nhiên rồi, còn ai dám cãi nữa. Kể ra thì cô cũng có thể trình thưa với cụ rằng hôn nhân là một việc trọng đại hơn là người ta tưởng; rằng nó quyết định hạnh phúc cả một đời người và một sự kết giao bền chặt đến chung thân, thì bao giờ cũng phải hết sức thận trọng rồi hãy tiến hành.

ARPAGÔNG: - Không cần hỏi môn!

VALE: - Cụ nói đúng quá. Cái điều ấy quyết định cả tất cả; dĩ nhiên rồi. Cũng có người có thể thưa với cụ rằng trong những trường hợp như thế này, ý hướng của người con gái là một điều cố nhiên cũng nên chú trọng, và sự chênh lệch lớn như vậy về tuổi tác, về tính tình và tâm tư, làm cho một cuộc hôn nhân dễ phát sinh nhiều chuyện chẳng lành.

ARPAGÔNG: - Không cần hỏi môn!

VALE: - Ôi! Chà! Thật không còn nói năng vào đâu được, cái đó đành rồi. Con ma nào dám chống đối lại? Không phải là không có rất nhiều người bố ư chiều ý con gái họ, hơn là quý món tiền họ có thể bỏ ra; họ không muốn hy sinh con vì lợi, và họ chả mưu cầu gì hơn là, trong việc hôn nhân, được vừa đôi phải lứa, làm cho đời sống vợ chồng luôn luôn được thơm tho, đầm ấm và vui vẻ, và...

ARPAGÔNG: - Không cần hỏi môn!

VALE: - Đúng quá. Gì mà chả phải câm miệng. Không cần hỏi môn - Làm thế nào mà cưỡng nổi cái lý lẽ cứng như vậy!

ARPAGÔNG: (*Nói riêng, nhìn về phía sau vườn*) - Ấy! Hình như ta nghe thấy có tiếng chó sủa. Hay là có đứa định dòm dòm món tiền của ta chăng? (*Nói với Vale*) - Cứ ở yên đây nhé, ta trở lại ngay. (*Lảo đi vào*).

ÊLY: - Anh Vale, anh đùa hay sao mà ăn nói với ông cụ như thế.

VALE: - Ấy là để cho cụ khỏi cáu tiết và để dễ bề thắng phục được cụ mà. Cứ trực diện mà chống đối ý kiến của cụ thì hỏng bét. Có những thứ đầu óc phải tìm đường ngoắt ngoéo mới chinh phục được, những thứ tính khí không chịu cho ai kháng cự, những thứ bản tính bướng bỉnh, thấy sự thật lè lè ra đấy thì chồm lên phản đối, đứng trước con đường thẳng tuột của lẽ phải thì lì ra không chịu theo, và ta phải dẫn dụ quanh co mới dắt được tới chỗ ta muốn. Em hãy cứ giả tảng ưng thuận theo ý muốn của cụ, rồi em sẽ đạt được mục đích dễ dàng hơn, và...

VALE: - Nhưng anh Vale ơi, còn cái việc cưới xin kia thì sao?

VALE: - Ta sẽ tìm cách mưu mẹo mà phá đi.

ÊLY: - Nhưng biết tìm mưu kế gì, nếu chiều tối nay đã phải giao kết?

VALE: - Phải xin hoãn lại và giải vờ ốm.

VALE: - Nhưng rồi người ta biết là giả vờ, nếu người ta cho mời thầy thuốc đến.

VALE: - Em nói đùa đấy à? Bọn thầy thuốc thì biết cái quái gì? úi chà, đối với họ, em muốn là có bệnh gì cũng được, họ sẽ ra đủ các lý lẽ để bảo cho em biết nguyên do từ đâu mà bệnh đã phát sinh.

ARPAGÔNG: (*Trở ra, vừa đi và nói riêng*) - Ơn Chúa, không có chuyện gì.

VALE: - Sau hết, ta còn một nước cuối cùng, là đi trốn, có thể thoát mọi nỗi nguy. Em ÊLY xinh đẹp ơi, nếu tình em có đủ sức kiên trì...

(*Trông thấy Arpagông*) - Phải rồi, làm con gái phải vâng theo lời cha dạy. Không được xét nét đến chuyện người chồng xấu tốt thế nào; và khi gặp phải cái lẽ to tát là không cần hỏi môn, thì phải sẵn lòng mà lấy bất cứ cái gì mà người ta ban cho.

ARPAGÔNG: - Được lắm! Thế mới gọi là ăn nói ra trò.

VALE: - Thừa cụ, cháu xin cụ thứ lỗi cho, cháu đã hơi quá hăng tiết và dám bạo mồm nói năng với cô như vậy.

ARPAGÔNG: - Có sao đâu! Ta rất lấy làm vui thích, và ta muốn anh sử dụng với nó một cái quyền hành tuyệt đối (*Nói với Êly*) - Phải, mày đừng có hòng lần trốn, tao trao cho anh ấy cái quyền mà trời phú cho tao đối với mày, và tao truyền cho mày, anh ấy bảo gì mày cũng phải làm đấy.

VALE: (*Nói với Êly*) - Đấy, cô cứ chống cự những lời khuyên răn của tôi nữa đi! Thừa cụ, để cháu đi theo cô và tiếp tục những bài học đương dở dang.

ARPAGÔNG: - Được, trăm sự nhờ anh. Cố nhiên là....

VALE: - Phải kèm sát vào mới được ạ

ARPAGÔNG: - Đúng thế. Cần phải....

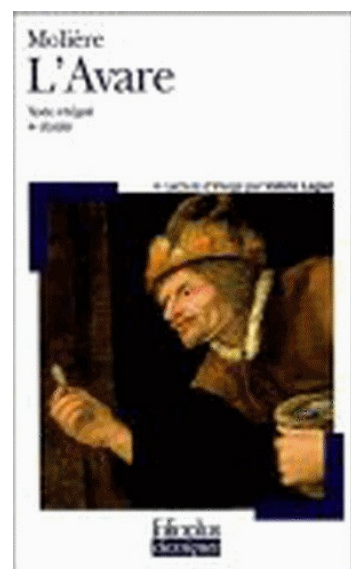
VALE: - Xin cụ chớ nhọc lòng, cháu tin rằng cháu sẽ thắng phục được.

ARPAGÔNG: - Cứ làm đi, cứ làm đi. Để ta đi phổ một tí, ta trở về ngay.

VALE: (*Nói với Êly, vừa nói vừa đi theo phía cô vừa vào*) - Phải, tiền bạc là quý hơn tất cả mọi thứ ở đời, và cô phải cảm ơn trời đã cho cô được có một ông bố thật là hòa nhã. Cụ hiểu rõ thế nào là cuộc sống. Khi người ta tình nguyện lấy một cô con gái không của hồi môn, thì ta chẳng nên xét nét gì hơn nữa. Tất cả đều nằm gọn trong đó rồi, và không cần hỏi môn là thay thế cho dung mạo, cho thanh xuân, cho dòng dõi, cho danh dự, cho hiền đức và thiện lương.

ARPAGÔNG: (*Một mình*) - Ôi chà! Thắng bé giỏi quá. Nói cứ như lời sấm. Có được một tên người nhà như thế, thật là tốt phúc!

Hồi thứ hai

Lớp 1

CLÊAN - LA FLET

CLÊAN: - Chà! Cái thằng bất nhân, mày đi chết dấp ở đâu thế? Tao có ra lệnh cho mày hay không...?

LA FLET: - Dạ có, thưa cậu, và tôi đến đây, nhất quyết chờ đợi cậu; nhưng ông cụ thân sinh của cậu, con người bất nhã nhất trần đời, đã tống cổ tôi ra khỏi đây trái với ý muốn của tôi(1), và xuýt nữa thì tôi bị ăn đòn.

CLÊAN: - Công việc của chúng ta như thế nào? Bây giờ, chuyện lại cấp bách hơn bao giờ hết! Vì từ lúc mất mặt mày đến giờ, tao phát hiện được là ông cụ nhà tao lại là tình địch của tao.

LA FLET: - Cụ nhà ta mà cũng yêu đương?

CLÊAN: - Ấy thế! Và tao nghe tin ấy, bị xúc động đến nỗi phải khó khăn vô cùng mới giấu giếm được cho ông cụ khỏi biết.

LA FLET: - Bố già, cũng giở trò túng túng! Chả biết bố nghĩ thế quái nào nhỉ? Bố định chửi đời chắt? Cái trò yêu đương, đâu có phải để cho những hạng người ngợm như bố!

CLÊAN: - Đó là trời phạt những tội lỗi của tao, nên mới xui khiến ông cụ rắc mối đa mang như vậy.

LA FLET: - Nhưng vì lẽ gì cậu lại giữ bí mật với ông cụ về chuyện tơ tình của cậu?

CLÊAN: - Để cho ông cụ đỡ nghi ngờ, hòng khi cần thiết còn có những phương sách để ngăn cản cuộc hôn nhân đó dễ dàng hơn. Thế, họ trả lời mày thế nào?

La Flet: - Nói chứ mà, cậu ơi, những kẻ đi vay thật là cực nhục, phải chịu cay đắng trăm đường khi bị dồn đến cái bước như cậu, phải qua tay bọn bóp hầu bóp cổ.

Clêan: - Việc không xong à?

La Flet: - Xin lỗi (1). Bác cả Ximông nhà ta, người môi giới mà họ mách cho chúng ta, là một con người nhanh nhẩu và đầy lòng sốt sắng, bác ta nói rằng đã chọc trời khuấy nước hộ cậu, và đoán quyết rằng mới trông thấy mặt cậu, bác ta đã có cảm tình rồi.

Clêan: - Tao có đủ số tiền vạn rưởi quan mà tao hỏi vay chứ?

La Flet: - Vâng, nhưng với một vài điều kiện nhỏ mà cậu phải chấp nhận, nếu cậu định tâm cho công việc trôi chảy.

Clêan: - Bác ta có cho mày được giáp mặt người bỏ tiền cho vay không.

La Flet: - Ôi chà! Rõ thật, lẽ lối chẳng phải như vậy đâu. Hẳn còn dụng công lách mặt hơn cậu nữa, và hẳn giữ bí mật đến lắm trò, cậu không thể tưởng xiết. Người ta nhất định không cho biết tên tuổi của hẳn, và ngày hôm nay người ta sẽ thu xếp cho hẳn sẽ tiếp xúc với cậu trong một ngôi nhà mượn, để được nghe chính mồm cậu nói cho biết tình hình tài sản và gia thế của cậu; nhưng tôi tin chắc rằng cứ nói đến tên ông cụ nhà ta, là công việc sẽ được dễ dàng.

Cléan: - Và nhất là bà cụ nhà tao đã qua đời, thì phần gia tài mà tao được thừa hưởng của bà cụ, chẳng ai cất quyền tao được.

La Flet: - Đây là mấy khoản mà chính hẳn đã đọc cho người môi giới viết ra, để đưa cậu xem, trước khi nhúc nhích công việc:

"Giả sử người cho vay được trông thấy mọi bảo đảm chắc chắn, và người đứng vay đã thành niên, và thuộc giadình có tài sản dồi dào, vững chắc, bảo đảm trơn tru, không mắc mứu, thì hai bên sẽ làm một trái khoán phân minh và chính xác trước mặt một viên chức công chứng, chọn người hết sức đứng đắn, và muốn được như vậy, sẽ do người cho vay lựa chọn, vì việc lập văn tự cho đúng thể thức là điều tối quan trọng đối với người cho vay."

Cléan: - Cái đó thì chả có gì phải nói.

La Flet: - "Người cho vay, muốn lương tâm không có điều gì áy náy, chủ trương bỏ tiền ra chỉ lấy lãi mười tám đồng ăn một (1) .

Cléan: - Mười tám ăn một, lạ chúa! Thật là phải chăng. Chả kêu ca gì.

La Flet: - Đúng thế. "Song lẽ, vì người cho vay nói trên không có sẵn trong nhà món tiền kia, và muốn chiều lòng người đứng vay, đã buộc lòng phải đi vay lại của người khác món tiền đó, theo lãi năm đồng ăn một (1) , nên đúng lý người đứng vay thứ nhất kể trên phải trả số lãi này, không kể những chuyện khác, chiếu theo lẽ rằng chỉ vì muốn làm ơn cho người vay, mà người cho vay nói trên phải dúng vào việc vay mượn đó."

Cléan: - Trời đất ma quỷ ơi! Quân Do-thái, ả-rập (2) gì mà quái ác vậy? Thế này là lãi nặng hơn bốn đồng ăn một (3) .

La Flet: - Đúng thế, tôi chả bảo là gì. Cậu nên dẫn đo cho kỹ.

Cléan: - Mà bảo tao còn dẫn đo cái nổi gì. Tao cần tiền, gì mà tao chả phải ưng thuận.

La Flet: - Thì đúng là tôi đã trả lời họ như thế đấy.

Cléan: - Có còn cái gì nữa không nào?

La Flet: - Chỉ còn một khoản con con nữa thôi."Trong số mười lăm nghìn quan hỏi vay, người cho vay chỉ có thể xĩa tiền mặt có mười hai nghìn livrơ (1) , còn số tiền một nghìn êquy (2) còn lại, người vay phải lĩnh bằng quần áo cũ, đồ đạc cũ và đồ trang sức, có bản kê khai dưới đây, mà người cho vay nói trên đã có lòng chân thật tính giá rẻ hết sức cố gắng của mình".

Cléan: - Thế là thế nào?

La Flet: - Xin hãy nghe bản kê khai:

"Thứ nhất, là một bộ giường ngủ bốn chân, có những dải thêu kiểu Hungary, đính rất lịch sự trên một tấm khăn trải giường màu xanh ô - liu, với sáu chiếc ghế dựa, và tấm thêu đắp chân cùng kiểu, tất cả là hàng tốt làm kỹ, và lót một lần vải lụa, màu óng ánh xanh đỏ.

"Thêm một tấm màn trướng xếp nếp (1) , bằng nỉ treó go Ôman (2) màu hồng úa, có viền tua chỉ lụa"

Clêan: - Hẳn bảo tao dùng những thứ đó làm cái nợ gì?

La Flet: - Khoan đã.

"Thêm một tấm màn vách, thêu tích Tình yêu của Gôm-bô với Maxe (3) " "Thêm một cái bàn lớn bằng gỗ hồ đào, có mười hai hàng cột con tiện, có thể kéo dài hai đầu, và dưới gầm bàn có đủ sáu chiếc ghế đẩu tròn bộ".

Clêan: - Để làm cái con khỉ gì, mẹ kiếp...?

La Flet: - Xin cậu hãy kiên nhẫn. "Thêm ba khẩu súng hỏa mai, khảm đầy đặc những sà cừ ngọc trai, với đũa cây trạc (4) vào bộ." "Thêm một cái lò bằng gạch, với hai cái nồi cất, hình tròn cong, và ba cái bình chứa, rất có ích cho những ai thích thú trò cất rượu".

Clêan: - Thật điên tiết!

La Flet: - Khoan.

"Thêm một cây đàn tì chế tạo ở Bôlônơ (1) , còn đủ dây dợ, hay cũng gần đủ. "Thêm một bộ đồ chơi bi - bỏ - lỗ (2) và một bàn cờ ô, với một bộ đồ chơi trò ngỗng (3) cải tiến của người Hy- Lạp, rất tiện để qua thì giờ khi người ta rảnh rỗi." "Thêm một bộ da rắn thần lằn, dài ba piê rưỡi (4) , nhồi cỏ khô, đồ chơi tân kỳ, để treo trần lát gỗ của buồng ngủ cho vui mắt.

"Tất cả các thứ kể trên đây, trị giá thẳng thắn hơn bốn nghìn năm trăm livre, và hạ giá là một nghìn êquy, do sự biết điều của người cho vay."

Clêan: - Cho thần ôn dịch bóp chết tươi cả nó lẫn sự biết điều của nó, cái thẳng bất nhân, cái quân đao phủ! Có đời thuở nhà ai mà bóp hầu bóp cổ đến thế bao giờ? Món tiền lãi nó đòi khủng khiếp thế kia mà nó còn chứa hài lòng hay sao, lại còn muốn bắt ta phải lấy ba nghìn quan đồ đồng nát, nó nhạt nhẽo ở đâu về chả biết? Tất cả những thứ đó, rồi bán đi chẳng được lấy hai trăm êquy (1) ; vậy mà người ta cứ phải đành thuận theo ý nó, vì nó có cái thế bắt ta, cái gì cũng phải chấp nhận, và cái thẳng đại gian ác đó nó kề mũi dao vào cổ mà bắt chẹt ta.

La Flet: - Thừa cậu, xin cậu bỏ quá đi cho, tôi thấy cậu đang làm vào đúng cái con đường phiêu lưu mà Panuyêcgiơ (1) noi theo để tự phá sản, là vay non vay già, mua đắt bán rẻ, và bóc ngắn cắn dài (2) .

Clêan: - Mà bảo tao làm thế nào được? Đấy, cái tình cảnh khốn đốn của bọn trẻ, do thói keo kiệt đáng nguyên rủa của những người làm bố gây nên; ấy thế rồi người ta còn lấy làm ngạc

nhìn thấy những thằng con ước mong cho bố chết đi!

La Flet: - Phải công nhận rằng ông bố cậu bần tiện đến nước làm cho người trầm tĩnh nhất thế gian cũng phải nổi xung lên. Ờ chúa, tôi không có những xu hướng đưa đến giá treo cổ(3) ; và sống giữa bọn đồng nghiệp mà mắt tôi trông thấy dính líu vào vô số trò thậm thụt, tôi vẫn khéo thoát thác và gỡ mình một cách khôn ngoan ra khỏi tất cả các món chơi như có hơi phảng phất mùi dây thòng lọng (1) ; vậy mà, thú thật với cậu; thấy những cung cách của ông cụ nhà ta, tôi chỉ ngứa ngáy muốn ăn cắp của cụ một mẻ; và có lẽ tôi cho rằng, ăn cắp được của cụ là làm được một việc đáng khen.

Clêan: - Đưa tao cái bản kê khai kia một tí, để tao xem lại.

Lớp 2

ARPAGÔNG - BÁC CẢ (*)XIMÔNG

CLÊAN - LA FLET

Ở cùng trong sân khấu

BÁC CẢ XIMÔNG: - Thừa cụ, vâng đó là một chàng thanh niên đương cần tiền, Công việc của cậu ta thúc bách phải kiếm cho ra tiền, và cụ muốn đề ra những điều khoản gì, cậu cũng phải theo.

ARPAGÔNG: - Nhưng, Bác cả Ximông này, bác tin rằng không có sự gì bất trắc đấy chứ? Và bác có biết tên tuổi, tài sản và gia thế của người mà bác nói hộ đó không?

BÁC CẢ XIMÔNG: - Không ạ. Cháu không thể mách cụ về những chuyện đó cho tường tận ngọn ngành được; vì cũng chỉ là ngẫu nhiên mà người ta mách mối cho cháu với cậu ta thôi; nhưng cụ sẽ được chính cậu ta nói tỏ tường mọi chuyện để cụ rõ, và người mách mối cậu ta có cam đoan với cháu rằng, khi cụ được biết cậu ta, thì chắc chắn cụ sẽ được hài lòng. Tất cả những điều cháu có thể nói với cụ, là gia đình cậu ta rất giàu có, bà mẹ đã qua đời, và nếu cụ muốn thì cậu ta sẽ cam kết là ông bố cậu ta không đầy tám tháng nữa sẽ chết.

ARPAGÔNG: - Cái đó là đáng kể đấy. Bác cả Ximông ạ, lòng nhân từ bắt buộc chúng ta phải chiều lòng con người, khi ta có thể làm được.

BÁC CẢ XIMÔNG: - Dĩ nhiên rồi.

LA FLET: (*Nói nhỏ với Clêan, khi nhận ra được Bác cả Ximông*)

- Thế này là thế nào? Bác cả Ximông của chúng ta đương nói chuyện với ông cụ nhà ta!

CLÊAN: (*Nói nhỏ với La Flet*) - Hay là người ta đã cho hẳn biết tung tích của tao? Hay là mày nói hớ chuyện tao rồi?

BÁC CẢ XIMÔNG: (*Nói với La Flet*) - Ồi chào ôi! Sao mà các ông gấp gáp quá vậy! Ai bảo cho các ông biết là ở đây? (*Nói với Arpagông*) - Thừa cụ, hãy biết là không phải cháu đã lộ tên tuổi và nhà cửa của cụ, nhưng theo ý cháu, thì cũng không hại gì lắm: đây là những con người kín đáo, và hai bên có thể cùng nhau giằng giải ở đây được lắm.

ARPAGÔNG: - Thế nào?

BÁC CẢ XIMÔNG: (*Trở Clêan*) - Cậu đây chính là người muốn hỏi vay cụ số tiền mười lăm nghìn livrơ mà cháu đã thưa chuyện với cụ đấy.

ARPAGÔNG: - Thế nào, thằng chết treo kia! Chính mày là đưa đâm đầu vào những trò liều lĩnh đáng tội kia à?

CLÊAN: - Thế nào, cha! Chính cha là người đem thân làm những việc nhục nhã đó ư?

Bác cả Ximông và La Flet vào.

ARPAGÔNG: - Chính mày là đưa muốn sạt nghiệp bằng những lối đi vay nợ đáng chê trách đến như vậy ư?

CLÊAN: - Chính cha là người tìm cách làm giàu bằng những lối cho vay nặng lãi, tàn ác đến thế ư?

ARPAGÔNG: - Đã thế, mà mày còn dám dẫn mặt tao à?

CLÊAN: - Đã thế mà cha còn dám mở mặt với thiên hạ à?

ARPAGÔNG: - Thằng kia, mày không biết sỉ nhục, ăn chơi phóng túng đến như vậy, lao mình vào những cuộc tiêu sài khủng khiếp, và phá tan một cách nhục nhã cái tài sản mà cha mẹ mày đã đổ bao mồ hôi để góp nhặt cho mày ư?

CLÊAN: - Cha không biết hổ thẹn, làm nhơ nhuốc cả thân danh vì những trò làm ăn bất chính kia; hy sinh cả danh giá và tiếng tăm cho lòng thèm khát không bao giờ thỏa mãn, là nhặt nhạnh từng êquy để tích lũy; về chuyện bóp nặn tiền lãi, thì quá quắt hơn tất cả những mảnh lời bỉ ổi nhất mà những kẻ cho vay nặng lãi nổi tiếng nhất đã nặn óc ra được từ xưa đến giờ ư?

ARPAGÔNG: - Đi cho khuất mắt tao, đồ vô lại! Đi cho khuất mắt tao!

CLÊAN: - Theo ý cha, thì kẻ nào nặng tội hơn, kẻ đi mua một món tiền cần dùng đến, hay kẻ đi ăn cắp một món tiền không dùng đến để làm gì cả?

ARPAGÔNG: - Bước ngay, tao đã bảo, đừng có trêu gan tao! (*Một mình*) - Cái chuyện phải gió này xảy ra, thế mà hay; đó là một dịp báo cho ta phải để mắt hơn bao giờ hết về tất cả mọi hành động của cái quân này.

FRÔDIN - ARPAGÔNG

FRÔDIN: - Bác cả Giắc ơi, bác có biết cụ chủ có nhà không?

BÁC CẢ GIẮC: - Có, thật quả là có nhà, tôi biết quá đi mất (2) !

FRÔDIN: - Nhờ bác làm ơn báo với cụ là chúng tôi đã đến.

Lớp 4

LA FLET- FRÔDIN

LA FLET: - Chuyện đâu có chuyện nực cười! Chắc hẳn là lão phải có ở đâu đó một kho khá lớn chứa những đồ tập tàng, vì bọn mình chả nhận ra được tí gì trong bảng kê khai đó.

FRÔDIN: - Kìa! Anh đấy à, rõ khổ, anh La Flet? Do đâu mà lại gặp nhau ở đây nhỉ!

LA FLET: - Chị Frôdin đấy à? Chị đến làm cái trò gì ở đây thế?

FRÔDIN: - Đâu đâu thì tớ vẫn có ngần ấy trò: Mỗi lái mời chài, nhanh chân nhẹ miệng giúp người, và có được đôi chút tài mọn nào thì tận lực phát huy để mà kiếm chác. Cậu cũng biết, ở đời này phải sống bằng mưu trí, và những hạng người như chị, trời chẳng phú bẩm cho những nguồn lợi lộc gì khác hơn là mưu mô và trí xảo.

LA FLET: - Đẳng ấy có giao dịch gì với lão chủ nhà này không đấy?

FRÔDIN: - Có. Chị đang thương lượng hộ lão ta một chút việc cón con, hy vọng được một món thưởng đây.

LA FLET: - Của lão à? Ôi chao! Nói thực tình, đẳng ấy mà moi được của lão một tí gì, thì tớ cho là giỏi; và tớ xin bảo trước cho đẳng ấy biết là đồng tiền ở đây đáng lắm nhé.

FRÔDIN: - Cũng có những loại công lênh có sức cảm hóa thần diệu chứ.

LA FLET: - Xin lạy chị cả nón ạ (1) . Thế thì chị chưa biết rõ quý ngài Arpagông là một con người ít tính người nhất trong loài người, một khách phàm trần nghiệt ngã nhất và chặt chĩa nhất trần gian. Chẳng có thứ công lênh nào thúc đẩy nổi lòng biết ơn của lão đến mở được bàn tay của lão ra đâu. Khen ngợi, quý mến, ơn huệ mồm, và tình nghĩa suông, muốn bao nhiêu cũng được; nhưng tiền, thì đừng có hòng. Không có cái gì khô khan hơn, khắc bạc hơn những lối ân cần niềm nở của lão; và câu nói ban cho là một câu lão ghét cay ghét độc, đến nỗi không bao giờ lão nói: Tôi ban cho anh... (1) , mà chỉ nói: Tôi cho anh vay lời chào bình yên.

FRÔDIN: - Lạy Chúa, tớ biết cái thuật vắt đàn ông ra sữa (2) kia mà; tớ có cái bí quyết cởi mở cho tớ lòng yêu mến của họ, cù được trái tim của họ, tìm ra những chỗ nhiều lông buồn nhất

của họ.

FRÔDIN: - Ăn thua gì ở đây! Tớ thách đặng ấy làm mềm lòng được con người đó về chuyện tiền tài. Về mặt này, hấn là người gỗ đá (1) , mà cái gỗ đá tính (2) của hấn thì tất cả thế gian đều phải chịu thua; dù ai có chết đến nơi, hấn cũng trơ trơ bất động. Nói tóm lại một câu, hấn yêu tiền hơn cả tiếng tăm, danh dự, và đạo đức; và cứ trông thấy một người xin xỏ, là hấn lên cơn sài động kinh rồi. Thật là đánh trúng vào chỗ phạm của hấn, thật là đâm thủng trái tim hấn, thật là rút ruột rút gan hấn không bằng; và nếu... Nhưng hấn đã trở lại kia rồi; anh em chuồn đây.

Lớp 5

ARPAGÔNG - FRÔDIN

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Vạn sự bình yên cả. (*Nói to*) - Nào! có chuyện gì vậy, chị Frôdin?

FRÔDIN: - Chà! Trời ơi! Ông anh khoẻ mạnh quá nhỉ! Trông thật đúng là sắc mặt của người kháng kiện!

ARPAGÔNG: - Ai, tôi ấy à?

FRÔDIN: - Chưa bao giờ em trông thấy ông anh có nước da tươi mượt đến thế, cường tráng đến thế.

ARPAGÔNG: - Thật à?

FRÔDIN: - Chết nổi! Chưa bao giờ trong đời ông anh lại trẻ bằng bây giờ; và em thấy có những người mới hăm nhăm tuổi lại già hơn ông anh kia đấy.

ARPAGÔNG: - Vậy mà tôi vừa tròn sáu chục đấy, chị Frôdin ạ.

FRÔDIN: - Ô kìa! Sáu chục thì có nghĩa lý gì? Đã thấm vào đâu. Đó chính là cái tuổi hoa niên đấy, và bây giờ là ông anh đang bước vào thời kỳ tươi đẹp nhất của người đàn ông (1) đấy.

ARPAGÔNG: - Đúng vậy, nhưng giá kém đi được hai chục tuổi thì tôi tưởng có lẽ cũng không hại gì.

FRÔDIN: - Ông anh nói đùa đấy thôi chứ? Ông anh chả cần gì chuyện đó, và cái tạng ông anh là phải sống đến trăm tuổi.

ARPAGÔNG: - Chị thấy thế à?

FRÔDIN: - Hấn chứ lì. Ông anh có đủ các tướng mạo của người sống lâu trăm tuổi. Ông anh ngồi yên một tí xem nào. ồ, thật là rõ ràng đây nhé, giữa hai con mắt, có một cái nét trường thọ đây thôi!

ARPAGÔNG: - Chị cũng biết xem tướng à?

FRÔDIN: - Đã đành. Ông anh đưa bàn tay cho em xem nào. Ồ! Trời ơi! Đường đời tuyệt quá!

ARPAGÔNG: - Thế nào?

FRÔDIN: - Ông anh không trông thấy cái đường này này, nó đi đến tận đâu à?

ARPAGÔNG: - Ờ nhỉ! Thế nghĩa là thế nào?

FRÔDIN: - Quả đáng tội, ban nãy em nói trăm tuổi, nhưng ông anh sẽ qua cả thập nhị tuần ấy chứ lì.

ARPAGÔNG: - Thế kia à?

FRÔDIN: - Xin thưa, rồi đến phải đem ra mà ghè thì ông anh mới chết cho kia đấy; và ông anh sẽ chôn khắp lượt con cái, cháu chắt nội ngoại cho mà xem.

ARPAGÔNG: - Thế thì còn gì bằng. Thế công việc của chúng ta ra sao?

FRÔDIN: - Lại còn phải hỏi nữa à? Có ai thấy em mớ vào việc gì mà lại không thành công? Nhất là về những việc hôn nhân thì em lại có một cái biệt tài tuyệt diệu. Chả có một đám nào ở đời này, mà em không tìm được cách ghép thành lứa đôi rất chóng vánh và em tin rằng, em mà đã định tâm ấy à. Thì em có thể xe duyên cả Hoàng đế Thổ - nhĩ- kỳ vào với nước Cộng hòa Vonidor (1) ấy chứ. Còn như về công việc này, thì dĩ nhiên là chẳng có khó khăn gì lớn lắm. Chả là em vốn hay đi lại nhà họ, nên em đã nói chuyện với bà mẹ ý nguyện của ông anh về cô Marian, sau khi ông anh được trông thấy cô em đi qua ngoài phố, và đứng tựa cửa sổ hóng mát.

ARPAGÔNG: - Thế bà ta trả lời...

FRÔDIN: - Bà ta vui vẻ nhận lời; và, khi em tỏ ý với bà ta rằng ông anh rất ước mong được ái nữ của bà chiều tối nay tới dự lễ ký hôn ước của tiểu thư nhà ta thì bà ưng thuận ngay, chả khó khăn gì, và gửi gắm cô bé cho em về việc đó.

ARPAGÔNG: - Chị Frôdin ạ, là vì tôi bắt buộc phải thết tiệc quý ngài Anxem; được cô ấy đến dự tiệc thì tôi rất hài lòng, với sở thích của cô ấy, và rồi cái đó sẽ gây ra trong nhà tôi những chuyện lục đục linh tinh không lợi cho tôi chẳng?

FRÔDIN: - Ồ! Thế ra ông anh chưa biết rõ cô em! Đây lại là một đặc điểm đặc biệt mà em vẫn định nói chuyện với ông anh. Cô em có một mối ác cảm kinh khủng đối với tất cả bọn thanh niên và chỉ có tình với các ông già thôi.

ARPAGÔNG: - Cô ta ấy à?

FRÔDIN: - Vâng, cô ta ấy. Tiếc rằng ông anh chưa được nghe cô ta nói về chuyện đó. Cô, không thể nào chịu nổi bóng dáng một chàng trẻ; Nhưng cô nói chẳng vui thích gì hơn là được trông thấy một ông già đẹp lão, tốt râu. Đối với cô, càng già càng dễ thương, và em xin dặn trước ông anh là chớ có làm ra vẻ trẻ hơn tuổi thật đấy. Cô em muốn rằng ít ra cũng phải là người đã lục tuần; và mới cách đây chưa đầy bốn tháng đấy thôi, đã sẵn sàng để làm lễ cưới, cô em bỗng cắt phăng cuộc hôn nhân, chỉ vì chàng rể để lộ ra là mới có năm mươi sáu tuổi, và

không có đeo kính để ký hôn ước.

ARPAGÔNG: - Chỉ vì lẽ đó thôi à?

FRÔDIN: - Vâng. Cô em bảo rằng năm mươi sáu tuổi thì cô chẳng vừa lòng, và nhất là cô chỉ ưng những cái mũi đeo kính thôi.

ARPAGÔNG: - Chị nói với tôi điều đó, quả là hoàn toàn mới lạ.

FRÔDIN: - Chuyện còn hơn thế nhiều, nói không sao xiết được. Trong buồng cô ta, thấy có vài bức họa và vài tấm tranh in; Nhưng ông anh nghĩ là tranh vẽ những gì nào? Những Adônix (1) ư? Những Xêphal (2) ? Hay những Parix (3) và Apolong (4) ? Không. Những bức chân dung tuyệt đẹp của Xatuyêcnơ (5) , của vua Priam (6) , của lão tướng Nextor (7) và của ông già Ăngsidơ (8) ngھu ngھen trên vai con.

ARPAGÔNG: - Tuyệt quá nhỉ! Điều đó, thật chả baogìờ tôi ngờ tới, và tôi rất hài lòng được biết cô ta có tính tình như vậy. Quả thật, xưa kia nếu tôi là đàn bà thì chắc là tôi cũng chẳng thêm yêu bọn trai trẻ.

FRÔDIN: - Hẳn thế rồi. Bọn trai trẻ là những của nợ, ai mà yêu được! Những đồ nhãi ranh, những công tử bột, bấu nổi gì mà người ta phải thêm cái thần xác của họ! Và em thử hỏi, bọn họ thì có gì là thú vị kia chứ?

ARPAGÔNG: - Riêng tôi, thì tôi chả hiểu họ có gì là thú vị, và tôi không biết làm sao lại có những người đàn bà say mê họ đến thế.

FRÔDIN: - Có họa là điên rồ. Tuổi trẻ mà thấy dễ thương! Thật là gàn dở! Những anh chàng trai trẻ mỹ miều (1) , nào có ra người đàn ông! Có thể nào mà yêu những của nỡm ấy được?

ARPAGÔNG: - Ấy, hằng ngày tôi cũng vẫn bảo thế, thấy họ cái giọng thì ẻo ợt như dĩ đực(1) ba sọi râu lún phún vểnh lên như râu mèo, những bộ tác giả vàng ệch như râu ngô (2) , ống quần cộc thì buông thông thọt và áo xống thì phong phanh hở gan hở ruột (3) .

FRÔDIN: - Đem so sánh với một con người như ông anh, thì bọn họ nào có ra người ra ngợm! Thế này mới gọi là một người đàn ông chứ! Thật trông mà sượng mắt, và phải có dáng người thế này, ăn vận như thế này, mới làm cho người ta say mê được chứ.

ARPAGÔNG: - Chị trông tôi có được không?

FRÔDIN: - Còn phải nói! Trông thật mê hồn, và cái mặt cứ như vẽ tranh ấy (4) . Ông anh hãy quay đi một tí, xem nào. Tuyệt trần. Xem bước đi thế nào, nào. Thật là thân hình xăm xấn, dáng dấp dung thoát đạt, không có một tí dấu vết nào là tật là bệnh cả.

ARPAGÔNG: - Ơn trời thương! Tôi cũng chả có bệnh có tật gì lớn lắm. Chỉ thỉnh thoảng bị một cơn ho xuyễn (1) , thế thôi.

FRÔDIN: - Có hề gì cái đó. Ông anh lên cơn xuyễn lại càng xinh, vì ông anh ho có duyên lắm.

ARPAGÔNG: - Xin hỏi một tí, cô Marian đã trông thấy tôi bao giờ chưa nhỉ? Có từng để ý đến

tôi khi tôi qua nhà không?

FRÔDIN: - Chưa. Nhưng chúng em đã nói chuyện với nhau về ông anh rất nhiều. Em đã tả cho cô ấy hình dáng của ông anh, và em đã không quên đề cao tài đức ông anh và cái điểm phúc cho cô em nếu được một người chồng như ông anh.

ARPAGÔNG: - Chị làm như vậy là tốt lắm. Cám ơn chị.

FRÔDIN: - Ông anh ạ, em có một việc nhỏ mọn muốn nhờ ông anh (*Lão nghiêm nét mặt*) - Em có một vụ kiện không khéo thua đến nơi mất, chỉ vì thiếu một ít tiền, mà ông anh có thể dễ dàng giúp em được kiện, nếu ông anh có lòng tốt với em đôi chút. Ông anh không thể nào tưởng xiết nỗi vui thích của cô ấy khi nào được gặp mặt ông anh (*Lão lại tươi nét mặt lên*) - ối chà! Ông anh sẽ vừa lòng cô em biết mấy! Cái cổ áo sâu kèn (1) lỗi cổ của ông anh sẽ làm cho tâm trí cô ta mê mẩn biết chừng nào! Nhưng nhất là cô em sẽ say mê cái quần cộc của ông anh, buộc vào áo chèn bằng dây giày hai đầu bịt sắt (2) . Cô em đến chết mệt vì ông anh mất thôi, và đối với cô ta, một tình lang thắt nút bằng dây giày sẽ thú vị tuyệt trần!

ARPAGÔNG: - Nghe thấy chị nói thế, cố nhiên là tôi vui thích lắm.

FRÔDIN: - Quả thật, ông anh ạ, vụ kiện đó đối với em là quan hệ vô cùng (*lão lại nghiêm nét mặt*) - Em sẽ phá sản nếu thua kiện, mà chỉ một tí giúp đỡ là sẽ phục hồi được cơ nghiệp cho em. Tiếc rằng ông anh chưa được trông thấy nỗi hân hoan của cô ta khi nghe em nói chuyện về ông anh, (*lão lại tươi nét mặt*) - Nghe kể những đức tính tốt của ông anh đôi mắt cô ta vui mừng hơn hở, và cuối cùng em đã làm cho cô ta cực kỳ nóng ruột muốn trông thấy cuộc hôn nhân được kết ước xong xuôi.

ARPAGÔNG: - Chị đã làm cho tôi hết sức vui lòng, chị Frôdin ạ và xin thú thực rằng tôi vô cùng cảm ơn chị.

FRÔDIN: - Em xin ông anh giúp đỡ em một tí như em đã yêu cầu (*Lão lại nghiêm nét mặt*) - Nhờ đó em đã đứng vững lại được, và em sẽ biết ơn ông anh đời đời kiếp kiếp.

ARPAGÔNG: - Thôi chào chị, tôi phải đi viết nốt các thư từ.

FRÔDIN: - Em cam đoan với ông anh là chả bao giờ ông anh lại có thể giúp đỡ em qua khỏi bước khó khăn lớn hơn lúc này.

ARPAGÔNG: - Để tôi đi bảo sắp sẵn xe ngựa để đưa các người đi chợ phiên.

FRÔDIN: - Nếu em không bị sự cần thiết thúc bách, thì em chả dám phiền ông anh.

ARPAGÔNG: - Và tôi phải lo liệu cho bữa ăn tối được sớm sửa, để các người khỏi hại sức khỏe.

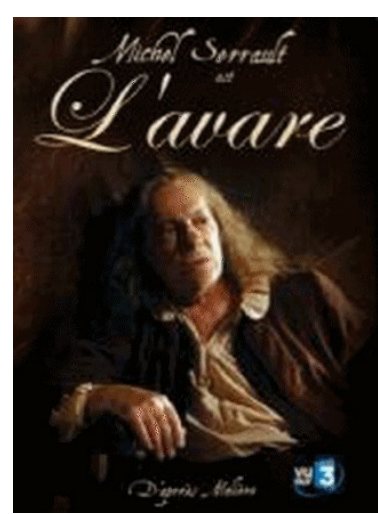
FRÔDIN: - Xin đừng từ chối em cái ơn mà em khẩn nài ông anh, ông anh không sao tưởng xiết nỗi vui mà...

ARPAGÔNG: - Tôi đi đây, họ gọi tôi đấy. Lát nữa sẽ gặp lại nhé.

FRÔDIN: (*Một mình*) - Cho ôn vật mày, đồ bần tiện chó má, chết mẹ mày đi! Cái thằng keo cú,

mình tấn công đến mấy nó cũng cứ trơ trơ; Tuy vậy, mình cũng không nên bỏ cuộc thương lượng mỗi manh này, vì mình còn phía bên kia, dẫu sao cũng chắc chắn sẽ được.

Hồi thứ ba

Lớp 1

ARPAGÔNG - CLÊAN - ELY - VALE - Mụ CLôt - BÁC CẢ GIÃC
Branhđavoan (*) - LA MECLUYT ()**

ARPAGÔNG: - Nào, vào cả đây, để ta phân phát mệnh lệnh cho công việc chiều nay, và cắt đặt người nào việc nấy. Lại gần đây, mụ Clôt; ta bắt đầu bằng mụ, nào. (*Mụ tay cầm một cái chổi*) - Được, mụ đã sẵn sàng vũ khí trong tay rồi đây. Ta cắt mụ vào công việc quét tước, lau chùi khắp nơi, và nhất là phải cẩn thận đừng cọ vào các đồ gỗ mạnh tay quá kẻo nó mòn đi. Ngoài ra, ta giao phó cho mụ việc quản lý các chai rượu, trong lúc ăn tiệc; nếu có mất mát, đổ vỡ gì, thì ta cứ mụ, ta sẽ trừ tiền vào công xá của mụ đấy.

BÁC CẢ GIÃC: (*Nói riêng*) - Hình phạt khôn ngoan quá.

ARPAGÔNG: - Xong... Anh, Branhđavoan, và anh La-Meeluyt, ta cử các anh vào các chức vụ rửa cốc và rót rượu, nhưng chỉ khi nào khách cần uống thôi đấy nhé, chứ đừng theo cái thói của mấy tên đầy tớ lếu láo, cứ đến khêu gọi người ta và xui cho người ta uống khi người ta không nghĩ gì đến. Hãy cứ chờ đợi cho khách gọi vài lần đã, và nhớ kỹ là bao giờ cũng phải đem nhiều nước lã đến.

BÁC CẢ GIÃC: (*Nói riêng*) - Phải rồi. Uống rượu vang nguyên chất, nó xộc lên tận óc ấy mà.

LA MECLUYT: - Thừa cụ, chúng cháu có phải cởi áo phủ (1) ngoài ra không ạ?

ARPAGÔNG: - Có, khi nào thấy khách đến; và cẩn thận đừng có làm hư hại quần áo.

BRANHDAVOAN: - Thừa cụ, cụ cũng biết là một bên vạt trước cái áo chên của cháu bị dầu thắp đèn hoen một vết to tướng.

LA MECLUYT: - Còn cháu, thừa cụ, thì quần cộc của cháu bị thủng bết cả phía đũng, và nói vô phép cụ, trông rõ cả...

ARPAGÔNG: - Im! Hãy có ý khéo léo xoay nó vào phía tường, và lúc nào cũng ngoảnh đằng trước ra phía quan khách (*Arpagông lấy mũ đặt vào phía trước áo chên của lão, để chỉ bảo cho Branhđavoan biết cách che giấu vết dầu*) - Còn anh, khi phục dịch cứ luôn tay cầm cái mũ như

thế này này. Về phần con, con gái của ta, con sẽ để mắt đến những món ăn còn lại, và cẩn thận đừng để phí phạm tí gì. Con gái làm việc đó là hợp lắm. Nhưng con cũng phải sửa soạn tiếp đón tình nương của ta cho chu tất, cô ấy sẽ đến thăm con và rủ con cùng đi chợ phiên đấy. Cha bảo gì, con có nghe rõ không nào?

ELY: - Thưa cha, có ạ.

ARPAGÔNG: - Còn ông, ông con của tôi, chàng phong lưu công tử, tôi đã có lòng tốt tha thứ cho ông cái chuyện ban nãy, thì xin ông cũng đừng giở trò mặt lưng mày vục với người ta nhé.

CLÊAN: - Thưa cha, con ấy ạ? Mặt lưng mày vục? Vì lẽ gì mới được chứ?

ARPAGÔNG: - Trời ơi, ai chả biết cái trò những đứa con mà bố đi lấy vợ kế, và cái thói chúng thường nhìn bằng con mắt như thế nào cái giống gọi là mẹ ghẻ. Nhưng nếu anh mong tôi quên hẳn cái tội ngông cuồng mới đây của anh, thì tôi khuyên anh nhất là nên mặt mày tươi tỉnh mà đối đãi với người ta, và tiếp đón cho hết sức niềm nở đấy.

CLÊAN: - Thưa cha, cứ thật mà nói, thì con không thể nào hứa với cha là sẽ rất vui thích cái chuyện cô ấy trở thành mẹ kế của con. Nếu con nói với cha như vậy, là con nói dối; nhưng còn cái chuyện tiếp đón cô ấy cho niềm nở và làm mặt tươi tỉnh với cô ấy, thì con hứa với cha là về khoản đó con sẽ theo đúng lời cha răn rập.

ARPAGÔNG: - Hãy biết là anh phải lưu tâm đến điều đó.

CLÊAN: - Rồi cha xem, cha sẽ không phải phàn nàn gì về chuyện ấy cả.

ARPAGÔNG: - Được thế thì tốt lắm. Anh Vale, giúp ta cái việc này. Nào, Bác cả Giắc, bác lại gần đây; tôi đã dành bác lại làm người cuối cùng.

BÁC CẢ GIẮC: - Thưa cụ, cụ muốn nói chuyện với người đánh xe hay với người đầu bếp của cụ ạ? Vì tôi là cả hai.

ARPAGÔNG: - Nói với cả hai.

BÁC CẢ GIẮC: - Nhưng với người nào trước ạ?

ARPAGÔNG: - Với đầu bếp

BÁC CẢ GIẮC: - Vậy xin cụ hãy khoan cho một tí.

(Bác cởi áo của người đánh xe và hiện ra dưới y phục đầu bếp).

ARPAGÔNG: - Làm cái trò kiểu cách khỉ gù thế?

BÁC CẢ GIẮC: - Xin nghe cụ truyền lệnh.

ARPAGÔNG: - Bác cả Giắc ạ, tôi đã hẹn mời khách ăn bữa tối nay.

BÁC CẢ GIẮC: - Thật là đại phi thường!

ARPAGÔNG: - Bác hãy nói nghe thử, bác có cho ăn ngon được không?

BÁC CẢ GIẮC: - Được chứ ạ, nếu cụ chỉ cho tôi nhiều tiền.

ARPAGÔNG: - Trời đất thiên địa ơi! Lúc nào cũng tiền! Hình như họ không biết nói gì khác

nữa: tiền, tiền, tiền! Ôi chào! Họ chỉ có cái tiếng đó trên mồm, tiền! Lúc nào cũng nói đến tiền! Đó là thanh gươm gối đầu giường của họ (1) , tiền!

VALE: - Tôi chưa hề thấy câu trả lời nào trái tai bằng câu trả lời đó. Phải mất nhiều tiền để được ăn ngon mới tài giỏi làm sao chứ! Thật là một việc dễ dàng nhất đời, và chả có ai ngu đến nỗi không làm nổi cái trò đó; nhưng muốn ra người giỏi giang, thì phải nói đến chuyện ít tiền mà ăn ngon.

BÁC CẢ GIẮC: - Ít tiền ăn ngon?

VALE: - Đúng rồi.

BÁC CẢ GIẮC: - Nói thực tình, anh quản gia ơi, anh làm ơn cho chúng tôi được xem cái bí quyết đó, và xin anh lĩnh lấy chức vụ đầu bếp hộ tôi: anh cứ làm cái bộ con người đảm đang quán xuyến ở cái nhà này mãi.

ARPAGÔNG: - Thôi, im. Ta cần phải có những gì nào?

BÁC CẢ GIẮC: - Đây, anh có quản gia của cụ, anh ấy sẽ cho cụ ăn ngon mà mất ít tiền.

ARPAGÔNG: - Ồ! Tôi muốn bác trả lời tôi.

BÁC CẢ GIẮC: - Sẽ có bao nhiêu người ăn ạ?

ARPAGÔNG: - Tám hay mười gì đó; nhưng chỉ nên tính tám suất thôi. Khi có đủ cho tám người ăn, thì cũng có thể đủ cho mười người.

VALE: - Cái đó dĩ nhiên.

BÁC CẢ GIẮC: - Vậy thì, cần phải có bốn món nấu đậu thang (1) và năm món đầu tiệc (2) . Các món nấu này... Các món đầu tiệc này...

ARPAGÔNG: - Eo ôi! Như vậy là để khao cả một thành phố mất!

BÁC CẢ GIẮC: - Món quay này...

ARPAGÔNG: (*Lấy tay bịt mồm bác ta lại*) - Ôi chà! Đồ bất nhân, mày ăn nhẩn cơ nghiệp của nhà tao à!

BÁC CẢ GIẮC: - Các món ăn đệm (2) này...

ARPAGÔNG: - Còn chưa thôi ư?

VALE: - Bác định làm người ta nứt ruột lòi gan tất cả hay sao? Cụ nhà mời khách để nhồi chết hay sao? Bác hãy đi mà đọc thử các sách dạy vệ sinh, và hỏi các thầy thuốc xem có gì hại người hơn là ăn uống quá độ không.

ARPAGÔNG: - Anh ấy nói phải lắm.

VALE: - Bác cả Giắc này, xin nói để bác với đồng loại của bác biết rằng bữa ăn có nhiều thức ăn quá là tối nguy hiểm, muốn tỏ rõ là yêu khách, thì cần phải thết những bữa ăn thanh đạm, và theo lời dạy của cổ nhân, thì phải ăn để mà sống, chứ không phải sống để mà ăn (1)

ARPAGÔNG: - Chà! Câu nói hay quá! Lại gần đây, để ta hôn anh vì câu đó. Thật là một câu cách

ngôn hay nhất mà ta được nghe từ bé đến giờ. Phải sống để mà ăn, chứ không phải ăn để mà sống... à quên, không phải như thế. Anh nói thế nào nhỉ?

VALE: - Phải ăn để mà sống, chứ không phải sống để mà ăn.

ARPAGÔNG: - Đúng rồi. Bác nghe rõ chưa? Bậc vĩ nhân nào đã nói câu ấy nhỉ?

VALE: - Lúc này cháu không nhớ tên ạ.

ARPAGÔNG: - Anh nhớ biết cái câu đó cho ta nhé. Ta sẽ cho khắc chữ vàng trên lò sưởi buồng ăn của ta.

VALE: - Vâng, thế nào cháu cũng sẽ viết. Còn về bữa tiệc của cụ, xin cụ cứ để mặc cháu. Cháu sẽ sắp đặt chu tất.

ARPAGÔNG: - Ừ, anh làm đi.

BÁC CẢ GIẤC: - Càng may, tôi đỡ nhọc xác.

ARPAGÔNG: - Phải có những thứ mà người ta không ăn mấy tí, nhưng làm lụng dạ ngay từ đầu: chẳng hạn món thịt cừ hạt lựu nấu la-ua, với món pa-tê om, độn rất nhiều hạt dẻ. Đó, những món đó cho ê hề vào.

VALE: - Cụ cứ tin cậy ở cháu.

ARPAGÔNG: - Bây giờ, Bác cả Giắc ơi, phải lau chùi xe ngựa cho ta.

BÁC CẢ GIẤC: - Khoan đã. Đây là chuyện nói với người đánh xe (*Bác lại mặc áo đánh xe vào*) Cụ bảo...

ARPAGÔNG: - Phải lau chùi xe ngựa cho ta, và sắp sẵn ngựa nghèo để đi chợ phiên.

BÁC CẢ GIẤC: - Thưa cụ, ngựa của cụ ấy à? Nói thực tình, chúng có nhấc nổi chân được đâu. Tôi không dám bảo là chúng nằm bẹp ổ rơm: vì chúng làm gì có ổ rơm, nói thế chả hóa ra hồ đồ quá; nhưng cụ bắt chúng nhịn ăn nhịn uống khắc khổ, đến nỗi chỉ còn là những khái niệm hay là những bóng ma, những hình dáng ngựa mà thôi.

ARPAGÔNG: - Làm ra khổ chúng nó nhọc mệt lắm, chúng nó có phải làm gì đâu!

BÁC CẢ GIẤC: - Thưa cụ, thế không phải làm gì cả, thì không nên ăn gì cả, hay sao? Những con vật tội nghiệp đó, thà là chúng nó phải làm việc nhiều, và được ăn nhiều, còn hơn. Trông thấy chúng mệt lả đi như thế kia, tôi đứt từng khúc ruột, vì quả tình tôi thương yêu những con ngựa của tôi lắm, đến nỗi tưởng chừng như là chính mình, khi trông thấy chúng đau khổ; hằng ngày tôi vẫn phải bớt mồm bớt miệng cho chúng nó, vì, thưa cụ, không thương xót kẻ gần gũi (1) tí nào, thì thật là tâm địa tàn nhẫn quá.

ARPAGÔNG: - Đi từ đây ra đến chợ phiên thì có nặng nhọc gì.

BÁC CẢ GIẤC: - Không, thưa cụ, tôi không nỡ nào bắt chúng phải đi, và trong cái tình trạng của chúng như thế này, mà quất roi vào chúng thì tôi chẳng đành tâm được. Cụ bảo, chúng làm thế nào mà kéo được một cái xe, khi chúng lê mình còn chưa nổi.

VALE: - Thừa cụ, cháu sẽ nhờ bác Pica (1) bên hàng xóm đánh xe cho: với lại, cũng cần đến bác ta để sắp xếp cho bữa tiệc.

BÁC CẢ GIẤC: - Thôi được. Thà là chúng nó chết dưới tay người khác, còn hơn là dưới tay tôi.

VALE: - Bác cả Giắc cũng hay lắm điều lắm.

BÁC CẢ GIẤC: - Anh quản gia cũng khéo tăng công lắm.

ARPAGÔNG: - Im!

BÁC CẢ GIẤC: - Thừa cụ, tôi không thể nào chịu nổi những phường nịnh hót, mà tôi thấy rằng tất cả những trò vờ của anh ta, những trò soi mói không ngót về bánh mì và rượu vang, về củi lửa, mắm muối và dầu đèn (2), chẳng qua chỉ là để nịnh nọt và tán tỉnh cụ. Tôi thấy thế mà điên ruột, và hằng ngày tôi rất phiền lòng nghe thấy những điều người ta nói về cụ: vì nói đáng tội, dù sao đối với cụ tôi vẫn có tình; và, sau những con ngựa của tôi, thì cụ là người mà tôi yêu nhất.

ARPAGÔNG: - Bác cả Giắc này, bác có thể cho tôi biết người ta nói những gì về tôi được không?

BÁC CẢ GIẤC: - Thừa cụ được nếu tôi được chắc rằng cụ sẽ không lấy làm phật ý.

ARPAGÔNG: - Không, có đời nào.

BÁC CẢ GIẤC: - Xin lỗi cụ, tôi biết chắc thế nào tôi cũng cho cụ nổi giận.

ARPAGÔNG: - Nhất định không, trái lại, bác làm cho tôi vui lòng thì có, và tôi rất thích được biết người ta nói về tôi như thế nào?

BÁC CẢ GIẤC: - Thừa cụ, ý cụ đã muốn, thì tôi xin nói thẳng là khắp mọi nơi người ta chê cười cụ; từ tứ phía họ chĩa vào chúng tôi trăm nghìn câu nhạo báng về chuyện cụ, và họ chả có gì vui sướng hơn là đem cụ ra mà đả kích chế giễu và luôn mồm đặt chuyện về thói keo kiệt của cụ. Kể thì nói rằng cụ cho in những niên, lịch riêng, trong đó cụ tặng gấp đôi những tuần ăn chay, những ngày kiêng mặn, để bắt người nhà nhin mồm nhin miệng (1), có lợi cho cụ; kẻ khác lại bảo rằng cụ luôn luôn sẵn sàng có chuyện để gây với kẻ ăn người ở vào những dịp tặng thưởng tết nhất hay những khi họ xin ra, để kiếm có mà không cho họ cái gì hết. Đứa này thì kể chuyện rằng có một lần cụ đã đưa ra tòa kiện con mèo hàng xóm vì tội đã xơi mất của cụ một mẩu đùi cừu ăn thừa; đứa khác, rằng có một đêm người ta bắt được cụ đích thân lên vào ăn trộm lúa kiều mạch của ngựa nhà cụ, và bác đánh xe, người làm trước tôi ấy, đã giáng cho cụ, trong đêm tối không biết bao nhiêu là gậy, mà về sau cụ chẳng thèm nói năng gì về chuyện đó. Nghĩa là xin nói thật với cụ, không thể đi đến đâu mà không nghe thấy người ta nhiech móc cụ đủ trăm điều. Cụ là bia miệng, là trò cười cho thiên hạ, và bao giờ nói đến cụ, người ta cũng gọi cụ là đồ hà tiện, đồ keo bẩn, đồ bần tiện, đồ bóp hầu bóp cổ.

ARPAGÔNG: (*Vừa đánh vừa nói*) - Mày là thằng ngu, thằng ăn cắp, thằng vô lại, thằng mặt dày.

BÁC CẢ GIÃC: - Ấy đấy! Tôi đã biết trước mà! Cụ cứ không nghe. Tôi đã bảo là nói thật thì sẽ làm cụ mất lòng mà

ARPAGÔNG: - Từ rày, ăn nói phải liệu mồm.

Lớp 2

BÁC CẢ GIÃC - VALE

VALE: (*Cười*) - Bác cả Giắc ơi, xem ra thì người ta phụ cái lòng thành thật của bác quá đấy nhỉ.

BÁC CẢ GIÃC: - Mẹ kiếp! Thưa ông lính mới, đừng có lên mặt lên mày, không việc gì đến ông. Bao giờ đến lượt ông ăn đòn thì ông tha hồ mà cười, đừng có cười đòn của tôi mà nhớ.

VALE: - Ô! Ông cả Giắc, xin ông đừng giận mà.

BÁC CẢ GIÃC: (*Nói riêng*) - Anh chàng đầu dụ. Để ta làm bộ ra oai và nếu hấn ngốc mà không sợ, thì ta sẽ sửa cho một trận (*Nói to*) - Thưa ông hay cười, ông có biết không? Tôi, là tôi không có cười, và nếu ông làm tôi nóng tiết lên, thì tôi sẽ cho ông được cười một kiểu khác! (*Bác cả Giắc đẩy lùi Vale đến tận đầu kia sân khấu, vừa đẩy vừa dọa nạt*)

VALE: - Ấy! Nhè nhẹ chứ nào!

BÁC CẢ GIÃC: - Thế nào, nhè nhẹ à? Đây không thích nhè nhẹ!

VALE: - Thôi tôi xin mà!

BÁC CẢ GIÃC: - Mày là một thằng láo.

VALE: - Ông cả Giắc ơi!

BÁC CẢ GIÃC: - Không có ông cả Giắc, cả Giêc gì cả. Tao mà vớ cái gậy, thì tao giần cho mày một trận nên thân bây giờ.

VALE: - Thế nào! Cái gậy à? (*Vale đẩy lùi bác ra y như bác ta đã làm ban nãy*).

BÁC CẢ GIÃC: - Kìa! Tớ có nói thế đâu.

VALE: - Anh chàng ngu xuẩn, anh có biết không? Chính ta sẽ giần cho anh thì có.

BÁC CẢ GIÃC: - Hấn thế rồi.

VALE: - Cái ngữ anh, nước mẹ gì, bắt quá chỉ là tên đầu bếp hèn hạ.

BÁC CẢ GIÃC: - Tớ biết rồi.

VALE: - Anh chưa biết tay ta.

BÁC CẢ GIÃC: - Biết lắm chứ ạ.

VALE: - Anh định giần ta, có phải không?

BÁC CẢ GIÃC: - Nói đùa đấy mà.

VALE: - Nhưng ta, thì ta không ưa cái kiểu nói đùa ấy nhé (*Anh giáng cho bác ta mấy gậy*) - Để

cho anh biết là một thằng nói đùa vô duyên.

BÁC CẢ GIẤC: (*Một mình*) - Mồ cha cái tính thật thà! Làm nghề đó bất lợi! Từ nay ta xin kiếu, và quyết không bao giờ thêm nói thật nữa. Thà là cụ chủ cho cam, cụ còn có quyền đánh đập mình, chứ còn cái thằng quán gia này, mình phải báo thù, nếu có dịp.

Lớp 3

FRÔDIN - MARIAN - BÁC CẢ GIẤC

FRÔDIN: - Bác cả Giắc ơi, bác có biết cụ chủ có nhà không?

BÁC CẢ GIẤC: - Có, thật quả là có nhà, tôi biết quá đi mất !

FRÔDIN: - Nhờ bác làm ơn báo với cụ là chúng tôi đã đến.

Lớp 4

MARIAN - FRÔDIN

MARIAN: - Chao ôi! Chị Frôdin ạ, em ở vào một tình thế thật lạ lùng! Và nếu phải nói ra cái điều em cảm nghĩ, em sợ cuộc gặp mặt này quá!

FRÔDIN: - Tại sao chứ? Cô em lo ngại nỗi gì nào?

MARIAN: - Ôi! Chị còn phải hỏi em ư? Chị lại không hình dung những nỗi lo sợ của một kẻ sắp sửa phải trông thấy cái khổ hình mà người ta định buộc mình vào ư?

FRÔDIN: - Tôi cũng thấy rằng, muốn được chết một cách dễ chịu, thì Arpagông không phải là cái thứ khổ hình mà cô em ưng chọn; và, cứ trông nét mặt cô em, thì tôi biết rằng trong tâm trí cô em còn lớn vồn anh chàng trai trẻ mỹ miều mà cô em đã nói chuyện với tôi.

MARIAN: - Vâng. Chị Frôdin ạ, em không muốnchối cãi điều đó; và những cuộc tới lui thăm hỏi rất lễ độ cung kính của chàng ở nhà em, xin thú thực với chị, đã làm cho tâm hồn em đôi phần cảm động.

FRÔDIN: - Nhưng cô có được biết thân thế chàng ta không?

MARIAN: - Không, em không biết thân thế chàng ra sao; nhưng em biết con người chàng phong tư tài mạo thật là dễ thương; và nếu em được quyền kén chọn, thì em sẽ kén chàng hơn là một người nào khác, và em biết rằng một phần lớn cũng vì chàng mà em thấy ở người chồng mà người ta định ép gả em, một mối đau khổ, kinh người.

FRÔDIN: - Trời ơi, tất cả những chàng trai kia dung mạo thì dễ thương và nói năng thì ngọt sớt, nhưng phần đông lại kiết xác kiết xơ, thà cô em lấy một ông chồng già, cho cô em nhiều tiền nhiều của còn hơn. Tôi thú thật với cô em rằng về cái đám tôi nói đó, khoái cảm có phần bị thiệt thòi, và với một ông chồng như thế, thì cũng có một vài đi.

MARIAN: - Chao ôi! Chị Frôdin ạ, em ở vào một tình thế thật lạ lùng! Và nếu phải nói ra cái điều em cảm nghĩ, em sợ cuộc gặp mặt này quá!

FRÔDIN: - Tại sao chứ? Cô em lo ngại nỗi gì nào?

MARIAN: - Ôi! Chị còn phải hỏi em ư? Chị lại không hình dung những nỗi lo sợ của một kẻ sắp sửa phải trông thấy cái khổ hình mà người ta định buộc mình vào ư?

FRÔDIN: - Tôi cũng thấy rằng, muốn được chết một cách dễ chịu, thì Arpagông không phải là cái thứ khổ hình mà cô em ưng chọn; và, cứ trông nét mặt cô em, thì tôi biết rằng trong tâm trí cô em còn lớn vồn anh chàng trai trẻ mỹ miều mà cô em đã nói chuyện với tôi.

MARIAN: - Vâng. Chị Frôdin ạ, em không muốnchối cãi điều đó; và những cuộc tới lui thăm hỏi rất lễ độ cung kính của chàng ở nhà em, xin thú thực với chị, đã làm cho tâm hồn em đôi phần cảm động.

FRÔDIN: - Nhưng cô có được biết thân thể chàng ta không?

MARIAN: - Không, em không biết thân thể chàng ra sao; nhưng em biết con người chàng phong tư tài mạo thật là dễ thương; và nếu em được quyền kén chọn, thì em sẽ kén chàng hơn là một người nào khác, và em biết rằng một phần lớn cũng vì chàng mà em thấy ở người chồng mà người ta định ép gả em, một mối đau khổ, kinh người.

FRÔDIN: - Trời ơi, tất cả những chàng trai kia dung mạo thì dễ thương và nói năng thì ngọt sớt, nhưng phần đông lại kiết xác kiết xơ, thà cô em lấy một ông chồng già, cho cô em nhiều tiền nhiều của còn hơn. Tôi thú thật với cô em rằng về cái đám tôi nói đó, khoái cảm có phần bị thiệt thòi, và với một ông chồng như thế, thì cũng có một vài điều mất thú; nhưng nào có phải chuyện lâu dài, và nói thật, chỉ ít lâu ông ta chết đi, cô em tha hồ lấy một người dễ yêu hơn, họ sẽ đền bù mọi chuyện.

MARIAN: - Trời ơi, chị Frôdin, thật là chuyện lạ lùng khi muốn được sung sướng, lại phải ước mong hay chờ đợi cái chết của một người; vả chăng cái chết có phải bao giờ cũng theo liền mọi mưu tính của ta cả đâu.

FRÔDIN: - Cô em nói chơi đấy chứ? Cô em chỉ lấy lão ta với điều kiện là ít lâu sẽ góa bụa; và đó phải là một khoản trong hôn ước. Trong ba tháng mà lão không chết thì lão quá! Kìa, lão đã dẫn xác ra kia kìa.

MARIAN: - Ối chà! Frôdin ơi, mặt với mũi!

ều mất thú; nhưng nào có phải chuyện lâu dài, và nói thật, chỉ ít lâu ông ta chết đi, cô em tha hồ

lấy một người dễ yêu hơn, họ sẽ đền bù mọi chuyện.

MARIAN: - Trời ơi, chị Frôdin, thật là chuyện lạ lòng khi muốn được sung sướng, lại phải ước mong hay chờ đợi cái chết của một người; và chẳng cái chết có phải bao giờ cũng theo liền mọi mưu tính của ta cả đâu.

FRÔDIN: - Cô em nói chơi đấy chứ? Cô em chỉ lấy lão ta với điều kiện là ít lâu sẽ góa bụa; và đó phải là một khoản trong hôn ước. Trong ba tháng mà lão không chết thì lão quá! Kìa, lão đã dẫn xác ra kia kìa.

MARIAN: - Ối chà! Frôdin ơi, mặt với mũi!

Lớp 5

ARPAGÔNG - FRÔDIN - MARIAN

ARPAGÔNG: - Mỹ nương ơi, thấy tôi đeo kính tới gặp nàng thế này xin nàng chớ giận. Tôi cũng biết nhan sắc của nàng chói lọi mắt người, tự nhiên đã lộ rõ ràng, chẳng cần đeo kính cũng trông thấy; nhưng xét cho cùng, người ta vẫn phải dùng kính để chiêm ngưỡng các vì sao và tôi chủ trương và cam quyết rằng nàng chính là một vì sao, mà là một vì sao đẹp nhất trong xứ sở các vì sao. Chị Frôdin này, cô nàng chẳng nói chẳng rằng và có vẻ như không tỏ chút gì là vui mừng thấy mặt tôi.

FRÔDIN: - Là vì cô em còn đương lạ lòng ngỡ ngàng; với lại con gái bao giờ chả thận trọng, không tỏ ngay lúc đầu những nỗi niềm cảm nghĩ trong lòng.

ARPAGÔNG: - Chị nói có lý (*Nói nhỏ với Marian*) - Cô em xinh đẹp ơi, đây là con gái tôi, nó ra chào cô đấy.

Lớp 6

ÊLY - ARPAGÔNG - MARIAN - Frôdin

MARIAN: - Thưa cô, tôi đến thăm cô, thế này thật là quá muộn màng.

ÊLY: - Thưa cô, đáng lẽ em đến thăm cô, thì cô lại đến thăm em. Chính em phải đến trước mới phải.

ARPAGÔNG: - Cô trông thấy em nó lớn đấy nhỉ; cở đại vẫn mọc tốt mà.

MARIAN: (*Nói nhỏ với Frôdin*) - Ồ, con người khả ố!

ARPAGÔNG: - Người đẹp bảo sao?

Frôdin: - Bảo rằng thấy ông anh tuyệt quá.

ARPAGÔNG: - Cô làm hân hạnh cho tôi quá, cô em xinh đẹp tuyệt vời ạ.

MARIAN: (*Nói riêng*) - Đồ nỡm!

ARPAGÔNG: - Tôi rất cảm ơn cô về những ý nghĩ đó.

MARIAN: (*Nói riêng*) - Không thể chịu được nữa.

ARPAGÔNG: - Đây là con trai tôi, nó cũng ra để bái yết cô.

MARIAN: (*Nói nhỏ với Frôdin*) - Ồ! Frôdin, gặp gỡ lạ lùng! Chính là con người mà em nói chuyện với chị đó!

FRÔDIN: (*Nói với Marian*) - Chuyện tình cơ thật là kỳ dị.

ARPAGÔNG: - Tôi thấy rằng cô ngạc nhiên thấy tôi có những đứa con lớn như thế; nhưng chẳng bao lâu tôi sẽ thoát nợ hai đứa ấy mà.

Lớp 7

CLÊAN - ARPAGÔNG - ÊLY - MARIAN - FRÔDIN

CLÊAN: - Thưa cô, nói thực tình, đây là chuyện éo le mà cố nhiên tôi không hề ngờ tới, và cha tôi đã làm cho tôi rất ngạc nhiên hồi nãy khi cụ ngỏ cho tôi biết ý định của cụ.

MARIAN: - Tôi cũng có thể nói đúng như vậy. Chuyện gặp gỡ tình cờ này làm cho tôi ngạc nhiên chẳng kém gì cậu, và tôi không chờ đợi tới một chuyện éo le như vậy.

CLÊAN: - Thưa cô, đã đành rằng cho tôi không thể nào kén chọn được người tốt đẹp hơn, và tôi được hân hạnh gặp cô, thật là một điều rất đổi vui mừng; nhưng mặc dầu như vậy, tôi sẽ không đoan quyết với cô rằng tôi lấy làm vui thích về cái chuyện cô có thể rắp ranh trở thành mẹ kế của tôi. Xin thú thật, khó lòng mà tôi có thể nói lên lời chúc tụng, và xin phép cô, tôi không ước mong cho cô cái danh nghĩa đó. Một vài người có thể cho lời phát biểu của tôi là phũ phàng; nhưng tôi chắc cô sẽ là người đánh giá nó một cách đúng mức; thưa cô, đây là một cuộc hôn nhân mà cô cũng thừa hiểu là tôi không thích; biết rõ tôi là thế nào rồi, chắc cô chẳng lạ gì vì nó trái với lợi ích của tôi đến chừng nào; chắc cô cũng vui lòng để tôi nói thẳng, nếu cha tôi cho phép, rằng nếu mọi việc thuộc quyền tôi quyết định, thì sẽ không có cuộc kết hôn này.

ARPAGÔNG: (*Nói to*) - Lời chúc tụng gì mà láo quá: rồi ông hỏi tội cho mày!

MARIAN: - Còn tôi, để đỡ lời cậu, tôi xin thưa với cậu rằng hai bên cũng chẳng khác gì nhau, và nếu thực cậu không thích được thấy tôi là mẹ kế của cậu, thì cố nhiên tôi cũng chẳng thích gì thấy cậu là con chồng của tôi. Xin cậu chớ nghĩ rằng chính tôi là kẻ rắp tâm gây cho cậu nỗi lo ngại đó. Tôi sẽ rất phiền lòng nếu phải làm cho cậu thất ý, và nếu tôi không bị ép buộc bởi một

quyền lực tuyệt đối, thì xin thề với cậu rằng tôi sẽ không ưng thuận cuộc hôn nhân làm cho cậu phiền muộn này.

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Cô ấy nói phải. Lời chúc tụng ngu dại, thì phải trả lời cho xứng hợp (*Nói to*) - Tôi xin cô em tha thứ cho cái tội láo lếu của thằng con tôi. Nó là một đứa trẻ tuổi dại dột, nói năng càn rỡ.

MARIAN: - Tôi xin cam đoan với ông là những điều cậu ấy nói không làm méch lòng tôi một tý nào; trái lại, cậu ấy giải tỏ chân tình như vậy, tôi lấy làm ưng lắm. Tôi thích cậu ấy thú thật như thế; và giá thử cậu ấy nói năng khác giọng, thì tôi lại không quý mến bằng.

ARPAGÔNG: - Cô sẵn lòng thứ tội cho nó như thế, thật là có độ lượng nhiều quá. Dần dà rồi nó sẽ khôn hơn, và cô sẽ thấy nó thay đổi ý nghĩ.

CLÊAN: - Không, thưa cha, con không thể nào thay lòng đổi dạ được, và tôi thiết tha xin cô tin cho như vậy.

ARPAGÔNG: - Cái thằng mới ngông cuồng chứ! Nó lại càng làm già!

CLÊAN: - Cha muốn con nói trái lòng con hay sao?

ARPAGÔNG: - Vẫn chưa thôi! Anh có muốn đổi giọng đi không nào?

CLÊAN: - Vâng, cha đã muốn con nói năng khác giọng, thì đây, thưa cô, xin cô cho phép tôi dự định đặt mình vào địa vị cha tôi của tôi, và thú thật với cô là tôi chưa thấy trên đời có gì dễ thương bằng cô; tôi không quan niệm có gì sánh nổi cái hạnh phúc được vừa lòng cô, và được mang danh nghĩa làm chồng cô là một sự vinh quang, một niềm hoan lạc, tôi coi còn hơn danh phận của bậc đế vương lớn nhất toàn cầu. Vâng, thưa cô, theo con mắt tôi, hạnh phúc được chiếm hữu cô, là cái phúc phận tốt đẹp nhất đời; tôi đặt tất cả tham vọng của tôi vào điều đó. Không có gì mà tôi lại không làm nổi cho một cuộc chinh phục quý báu nhường này; và những trở lực mạnh mẽ nhất...

ARPAGÔNG: - Thôi thôi, anh ơi, tôi xin anh.

CLÊAN: - Đó là con thay lời cha mà tán tụng cô đây.

ARPAGÔNG: - Ồi chào, ta cũng có mồm để tự giải bày lấy, không cần phải nhờ đến một một người đại lý (1) như cái mặt anh. Nào, cho ghế ngồi đây.

FRÔDIN: - Thôi ạ. Ta nên đi ngay chợ phiên thì hơn, để trở về cho sớm sữa, lúc đó tha hồ ung dung mà chuyện trò.

ARPAGÔNG: - Vậy, cho đóng ngựa vào xe đi. Cô nương, xin cô thứ lỗi cho, nếu tôi đã thiếu sót không nghĩ đến chuyện mời cô dùng đồ nước điểm tâm đã rồi hãy đi.

CLÊAN: - Thưa cha, con đã lo liệu cả rồi, con có cho đi kiếm hộ cha và đã cho đem về đây vài mâm cam Tàu, chanh ngọt và mứt kẹo.

ARPAGÔNG: (*Nói nhỏ với Vale*) - Vale!

Vale: (*Nói với Arpagông*) - Cậu ấy loạn trí mất rồi.

CLÊAN: - Thừa cha, hay cha thấy còn ít quá ạ? Xin cô rộng lòng lượng thứ cho.

MARIAN: - Bày vẽ làm gì, không cần thiết.

CLÊAN: - Cô có bao giờ thấy một cái mặt kim cương sáng hơn cái mà cha tôi đang đeo ở ngón tay kia không thưa cô?

MARIAN: - Quả thật là sáng lắm ạ.

CLÊAN: (*Tháo nhẫn kim cương ở tây bố và đưa cho Marian*) - Cô phải xem gần vào mới được.

MARIAN: - Đẹp lắm, cổ nhiên rồi, và lấp lánh muôn ngàn tia lửa.

CLÊAN: (*Đứng chặn ngang trước mặt Marian vì thấy cô định đưa trả lại*) - Không. Thừa cô, nó được vào tay tuyệt mỹ, chẳng nên rời. Đó là món tặng phẩm của cha tôi gửi cô.

ARPAGÔNG: - Ta?

CLÊAN: - Có phải không nhỉ, thưa cha, là cha muốn cô giữ lấy vì tình yêu quý cha?

ARPAGÔNG: (*Nói nhỏ với con trai*) - Thế nào?

CLÊAN: - Còn thế nào gì nữa! (*Nói với Marian*) - Cha tôi ra hiệu bảo tôi phải nài cô thu nhận cho.

MARIAN: - Tôi không muốn...

CLÊAN: - Ai lại thế? Cha tôi nhất định không nhận trả lại đâu.

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Thật điên ruột!

MARIAN: - Như thế chả hóa ra...

CLÊAN: (*Vẫn ngăn cản Marian trả lại chiếc nhẫn*) - Đừng mà, tôi đã nói, làm như thế cha tôi mếch lòng đấy.

MARIAN: - Xin làm ơn...

CLÊAN: - Không đòi nào.

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Thổ tả cái thẳng...

CLÊAN: - Đấy, cha tôi phạt ý vì cô cứ từ chối đấy.

ARPAGÔNG: (*Nói nhỏ, với con trai*) - Hà! Thằng phản bội!

CLÊAN: - Cô thấy cha tôi đương buồn bực kia kìa.

ARPAGÔNG: (*Nói nhỏ với con trai, vừa đe dọa anh*) - Mà là quân đao phủ!

CLÊAN: - Thừa cha, có phải lỗi con đâu. Con làm hết sức con để ép cô giữ lấy, nhưng cô vẫn còn cố chấp.

ARPAGÔNG: (*Nói nhỏ với con trai, cáu tiết*) - Thằng chết treo!

CLÊAN: - Thừa cô, cô làm cho cha tôi quở trách tôi đấy

ARPAGÔNG: (*Nói nhỏ, với con trai, vẫn mặt nhăn mày nhó như thế*) - Thằng vô lại!

CLÊAN: - Cô làm cho cụ tôi phát ốm mất rồi. Xin cô làm ơn, đừng kháng cự nhiều hơn nữa.

FRÔDIN: - Trời ơi, sao mà kiêu cách lắm thế! Giữ lấy chiếc nhẫn đi, để chiều ý ông mà.

MARIAN: - Để khỏi làm ông tức giận, tôi xin tạm giữ lúc này, và tôi sẽ tìm một dịp khác để hoàn lại.

Lớp 8

ARPAGÔNG - MARIAN - FRÔDIN - CLÊAN - BRANHĐA VOAN - ÊLY

BRANHĐA VOAN: - Bấm cụ, ngoài kia có một ông nào muốn gặp cụ.

ARPAGÔNG: - Bảo rằng ta đang bận, và lúc khác ông lại.

BRANHĐA VOAN: - Ông ta nói là đem tiền lại cho cụ.

ARPAGÔNG: - Xin lỗi các vị. Tôi trở lại ngay.

Lớp 9

ARPAGÔNG - MARIAN - CLÊAN - ÊLY - FRÔDIN - LA MECLUYT

LA MECLUYT: (*Đâm sầm ra và làm cho Arpagông ngã lăn kềnh*) - Bấm cụ...

ARPAGÔNG: - Ối! Tôi chết mất!

CLÊAN: - Sao vậy, thưa cha? Cha có đau không?

ARPAGÔNG: - Chắc hẳn thằng bất nhân nó đã ăn tiền bọn con nợ của ta, để làm cho ta gầy cổ đây.

VALE: - Không hề gì đâu ạ.

LA MECLUYT: - Cấm cụ, xin cụ tha lỗi, cháu tưởng chạy mau vào cho được việc.

ARPAGÔNG: - Mà vào làm gì đây, thằng đao phủ kia?

LA MECLUYT: - Vào bấm với cụ là cả hai con ngựa của cụ đều long móng sắt cả.

ARPAGÔNG: - Cho dắt mau lại cửa hàng đóng móng.

CLÊAN: - Trong khi chờ đợi đóng móng xong xuôi thưa cha, để con thay cha tiếp đãi tân khách, và dẫn cô ra vườn; con sẽ cho bùng đồ nước ra đó.

ARPAGÔNG: - Vale, anh để mắt một tí vào tất cả những trò đó, và nhờ anh lưu tâm vót vát lại được càng nhiều càng tốt để gửi trả lại cho nhà hàng.

VALE: - Cháu hiểu rồi.

ARPAGÔNG: (*Một mình*) - Thằng con ngỗ ngược! Mà định làm tao sạt nghiệp hay sao.

Hồi thứ tư

Lớp 1

CLÊAN - MARIAN - VALE - FRÔDIN

CLÊAN: - Ta hãy trở vào trong này, chuyện trò tiện hơn nhiều.

Chung quanh không còn có ai đáng nghi ngại nữa, và chúng ta có thể nói năng được tự do.

ÊLY: - Vâng, thưa cô, ông anh của em có tâm sự với em về mối tình của anh ấy đối với cô. Em cũng biết những chuyện ngang trái như vậy có thể gây những nỗi phiền muộn buồn khổ như thế nào, và em xin cam đoan với cô rằng em thiết tha đến chuyện của cô, với một mối cảm tình vô hạn.

MARIAN: - Được một người như cô quan tâm đến chuyện của mình, thật là một niềm an ủi dịu lòng; và tôi mong rằng đối với tôi, cô giữ được mãi mối tình hữu ái hào sảng đó, nó rất có khả năng xoa dịu cho tôi mọi nỗi đắng cay của số mệnh.

FRÔDIN: - Nói thực tình, cả hai người thật khổ nỗi, không bảo cho tôi biết chuyện, trước khi xảy ra cơ sự này! Nếu biết trước, thì dĩ nhiên là tôi đã tránh cho các bác nỗi lo buồn này và đã không đưa công việc đến cái bước hiện nay.

CLÊAN: - Làm thế nào? Chẳng qua là số kiếp hẩm hiu của tôi nó xui ra như vậy. Nhưng, em Marian xinh đẹp ơi, em quyết định thế nào?

MARIAN: - Ôi! Em có quyền quyết định gì được? Trong thân phận lệ thuộc, em chỉ có thể thầm mong trộm ước mà thôi!

CLÊAN: - Trong lòng em, chẳng có gì cho anh trông cậy được ngoài những nỗi ước mong ư? Chẳng có một chút tình xót thương giúp giập? Chẳng có một chút ân ưu cứu trợ? Chẳng có tình yêu thương tích cực ư?

MARIAN: - Em biết nói thế nào với anh bây giờ? Anh hãy đặt mình vào địa vị em, và xét xem em có thể làm được những gì. Anh cứ lo mưu tính kế họ em đi: em xin nghe theo ý anh, và em tin rằng anh cũng thừa hiểu lẽ phải để chỉ đòi hỏi ở em những gì mà danh dự và lễ giáo có thể cho phép em làm.

CLÊAN: - Than ôi! Em quy hành động của anh vào trong khuôn khổ phiền hà của một thứ danh dự khắc nghiệt và một nền lễ giáo khắt khe như vậy, thì thật là dồn anh đến chỗ cùng đường.

MARIAN: - Anh bảo em làm thế nào được? Dù cho em có thể vượt qua muôn ngàn ý tứ giữ gìn mà đàn bà con gái chúng em bắt buộc phải có, dù vậy đi nữa em cũng vẫn phải tôn trọng mẹ em. Bà cụ đã nuôi nấng em trước một niềm hết dạ thương yêu, nên em không thể nỡ lòng làm cho cụ phiền muộn. Anh hãy ra công, hãy vận động với bà cụ; hãy chăm lo hết cách để lấy lòng cụ. Anh muốn làm gì, nói gì cũng được, em xin để anh tự do, và nếu chỉ cần em ngỏ lời ưng thuận, thì em sẵn lòng thú thật với cụ tất cả mối cảm tình của em đối với anh.

CLÊAN: - Chị Frôdin, khổ khổ, chị Frôdin ơi, chị có vui lòng giúp giập chúng tôi không?

FRÔDIN: - Chết nỗi, lại cần phải hỏi điều đó ư? Tôi hết sức sẵn lòng. Cậu cũng biết là tôi vốn có bụng thương người. Trời bẩm sinh tôi chẳng phải con người sắt đá, và tôi rất thích được lo công giúp việc cho người, khi tôi thấy những người yêu nhau bằng một mối tình đoan chính. Về chuyện này, chúng ta có thể làm được những gì nào?

CLÊAN: - Chị thử nghĩ hộ xem.

MARIAN: - Chị hãy soi sáng cho chúng em.

ÊLY: - Chị hãy tìm mưu kế nào đó để phá cái việc mà chị đã làm.

FRÔDIN: - Cũng khó đấy. (*Nói với Marian*) - Về phần bà cụ, thì cụ không phải là hoàn toàn không biết nghe điều phải chẳng và có lẽ ta cũng có thể làm cụ xiêu lòng và quyết định chuyển tặng cậu con cái khoản định tặng cho ông bố (*Nói với Clêan*) - Nhưng rầy rà nhất, là ông bố của cậu lại là ông bố của cậu.

CLÊAN: - Đã đành.

FRÔDIN: - Tôi nói rằng ông cụ sẽ mang lòng hờn giận nếu người ta tỏ ra là khước từ cụ, và sau đó thì cụ sẽ chẳng vui lòng ưng thuận cuộc hôn nhân của cậu. Muốn khéo léo, thì phải làm thế nào để chính ông cụ tự ý từ hôn và phải cố tìm cách nào đó khiến ông cụ chán cô em đi đã.

CLÊAN: - Chị nói đúng đấy.

FRÔDIN: - Vâng, tôi nói đúng, tôi cũng biết làm. Đường lối là phải như thế; nhưng gay nhất là tìm ra được phương sách. Khoan: nếu ta có được một mục nào đó hơi đứng tuổi, có tài giỏi giang như tôi và khéo đóng trò để giả làm một bà quý phái, bằng cách bố trí gấp gáp một đoàn lũ tùy tùng và mượn một danh hiệu lừng lẫy như nữ hầu tước hay nữ tử tước gì đó, mà ta giả thiết là ở Xứ Hạ - Brotanbơ chẳng hạn, thì tôi đủ tài khôn khéo để đánh lừa ông cụ cho cụ tưởng đó là một người giàu có hàng trăm ngàn êquy bạc mặt, ngoài những nhà cửa dinh cơ không kể: tưởng người đó say mê cụ như điên đảo và chỉ ước mong được làm vợ cụ, đến nỗi đem cả tài sản biểu cụ theo hôn khế hẳn hoi. Tôi tin chắc rằng cụ sẽ để tai nghe lời mối lái, vì kể ra thì ông cụ yêu cô lắm, tôi biết, nhưng cụ lại yêu tiền có lẽ còn hơn một tí; và một khi bị trò lừa kia làm lóa mắt, cụ đã ưng thuận cái việc của hai cô cậu, thì dù sau đó, muốn xem kỹ tỏ tường những tài sản của bà hầu tước nhà ta, mà cụ có vỡ mộng, thì bấy giờ cũng chẳng quan hệ gì

nữa.

CLÊAN: - Tất cả những mưu sách đó, thật là cao kiến.

FRÔDIN: - Cứ để tôi làm. Tôi vừa chợt nhớ ra một bà bạn có thể dùng vào việc này.

CLÊAN: - Chị Frôdin ạ, chị hãy tin chắc ở lòng biết ơn của tôi nếu công việc xong xuôi. Nhưng, em Marian kiêu diễm ời, chúng ta hãy bắt đầu tranh thủ bà cụ; dẫu sao sức phá được cái cuộc nhân duyên này đi cũng đã có lợi lắm rồi. Về phần em, anh yêu cầu em cố gắng hết sức của em đi. Em hãy lợi dụng tất cả quyền lực của em đối với cụ, do tình thương yêu của cụ đối với em, em hãy triệt để phát huy tất cả những duyên dáng xiêu lòng, những vẻ quyến rũ mãnh liệt mà trời đã phú bẩm cho khoé mắt làn môi của em, và xin em chớ bỏ sót những lời âu yếm, những giọng khẩn cầu dịu ngọt và những cách mơn trớn cảm động lòng người, mà anh tin chắc không ai có thể từ chối điều gì.

MARIAN: - Em sẽ hết sức của em và em quyết không bỏ sót cái gì đâu.

Lớp 2

ARPAGÔNG - CLÊAN - MARIAN ÊLY - FRÔDIN

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Ồ kìa! Thằng con của ta nó hôn tay mẹ kế hờ của nó, và mẹ kế hờ của nó lại chẳng có vẻ kháng cự gì lắm. Ở trong hoặc có điều gì đây?

ÊLY: - Kìa cha.

ARPAGÔNG: - Xe ngựa đã sẵn sàng cả rồi. Các người có thể muốn đi lúc nào cũng được.

CLÊAN: - Thừa cha, cha không đi, thì để con đưa các bà ấy đi.

ARPAGÔNG: - Không, con hãy ở lại. Các bà ấy đi một mình cũng được, cha còn cần đến con.

Lớp 3

ARPAGÔNG - CLÊAN

ARPAGÔNG: - À, này, cái chuyện mẹ kế gác sang một bên, con thấy con người đó thế nào?

CLÊAN: - Con thấy thế nào ấy à?

ARPAGÔNG: - Ừ, về dáng vẻ, về thân hình, về nhan sắc, về trí tuệ?

CLÊAN: - Thì, thế đó.

ARPAGÔNG: - Thế, là thế nào chứ?

CLÊAN: - Cứ thật thà mà nói, thì con gặp cô ta ở đây, thấy không như lúc trước con vẫn tưởng.

Dáng vẻ thì hoàn toàn là điệu; thân hình thì cứng nhắc, nhan sắc thì rất xoàng, và trí tuệ thì tầm thường hết sức. Thừa cha, cha đừng nghĩ rằng nói thế là để cha chán nản, vì, kể về mẹ kế mà nói, thì cô này hay cô khác đối với con, cũng thế thôi.

ARPAGÔNG: - Thế mà lúc nãy con lại nói với cô ấy rằng...

CLÊAN: - Con có nói với cô ấy vài câu nựng nọt, chẳng qua là để làm vui lòng cha đấy thôi.

ARPAGÔNG: - Vậy nghĩa là con không thích cô ấy?

CLÊAN: - Con ấy ư? Con chả thích tí nào.

ARPAGÔNG: - Thế thì cha lấy làm buồn, vì như vậy tan mất một ý định cha đã chợt có. Khi trông thấy cô ta ở đây, cha có suy nghĩ về tuổi tác của cha; và cha nghĩ người ta có thể dị nghị, khi thấy cha lấy một người vợ trẻ như thế. Nghĩ như vậy, nên cha đã từ bỏ ý định lấy cô ta làm vợ; nhưng vì cha đã trót hỏi cô ta và đã có lời giao ước, nên cha định cưới cô ta cho con, nếu con không tỏ ý ghét bỏ cô ta như vậy?

CLÊAN: - Cho con à?

ARPAGÔNG: - Cho con.

CLÊAN: - Làm vợ?

ARPAGÔNG: - Làm vợ.

CLÊAN: - Cha ạ, đành rằng cô ta không đúng sở thích của con lắm; nhưng để cho cha được vui lòng, thừa cha, con sẽ thuận tình lấy cô ta, nếu ý cha muốn.

ARPAGÔNG: - Cha ấy à? Cha biết lẽ phải trái lắm chứ con đừng tưởng: cha không muốn ép uổng con đâu mà.

CLÊAN: - Xin lỗi cha, vì thương yêu cha, con sẽ cố gắng khắc phục.

ARPAGÔNG: - Không, không: Hôn nhân không thể nào có hạnh phúc nếu không có tình yêu.

CLÊAN: - Thừa cha, cái đó rồi sau này sẽ tới, không biết chừng người ta thường nói tình yêu nhiều khi là kết quả của hôn nhân.

ARPAGÔNG: - Không, về phía đàn ông, chả nên đánh liều may rủi, và cha chẳng muốn chuốc lấy những hậu quả tai hại. Thà rằng con có đôi chút tình yêu cô ấy, thì đã đành; cha sẽ để con lấy cô ấy thay cha. Nhưng đằng này không phải thế, thì thôi cha sẽ cứ như ý định đầu tiên, và cha sẽ lấy cho cha thôi vậy.

CLÊAN: - Thừa cha, sự tình đã đến thế này, thì con phải tỏ bày tâm sự với cha, con phải bộc lộ với cha câu chuyện thầm kín của chúng con. Sự thật là con yêu cô ấy từ cái hôm con được gặp cô trong một buổi dạo chơi; ý con hồi này là định xin cha cho phép con lấy cô ta làm vợ, chỉ vì thấy cha tuyên bố ý định của cha và sợ trái ý cha nên con mới ngập ngừng dè dặt.

ARPAGÔNG: - Thế anh đã đến nhà cô ấy chưa?

CLÊAN: - Thừa cha, đã ạ.

ARPAGÔNG: - Nhiều lần rồi chứ?

CLÊAN: - So với thời gian, thì cũng khá gọi là nhiều.

ARPAGÔNG: - Anh có được tiếp đãi tử tế không?

CLÊAN: - Tử tế lắm ạ, nhưng người ta vẫn không biết con là ai, vì thế nên lúc này Marian đã bị ngạc nhiên.

ARPAGÔNG: - Anh có thổ lộ tâm tình với cô ấy, và có tuyên bố ý định cưới xin rồi chứ?

CLÊAN: - Dĩ nhiên là có, và con cũng đã ngỏ ý qua với bà mẹ rồi.

ARPAGÔNG: - Thế anh ngỏ ý cầu hôn, bà cụ có để tai nghe anh không?

CLÊAN: - Có ạ, và rất niềm nở.

ARPAGÔNG: - Thế cô con có mặng mà đáp lại tình yêu của anh không?

CLÊAN: - Cứ xét những biểu hiện bề ngoài, thì thưa cha, con tin chắc rằng cô ấy đối với con cũng có đôi chút ân cần.

ARPAGÔNG: (*Nói nhỏ riêng*) - Mình được biết cái chuyện kín này, thật là khoái; đúng là điều mình muốn dò hỏi (*nói to*) - ở này, ông con của tôi ơi, ông có biết là thế nào không? Là xin ông làm ơn liệu mà dứt bỏ mối tơ tình đó đi, liệu mà thôi những trò đeo đuổi một con người mà tôi sắp hỏi cưới cho tôi, và ít ngày nữa, liệu mà lấy cái người mà tôi hỏi cho ông.

CLÊAN: - à, thì ra cha đánh lừa con như thế đấy! Được, đã đến đến nước này, thì con, con xin tuyên bố với cha là con sẽ không đời nào gạt bỏ mối tình của con với Marian; rằng không có trò lừa lỉnh nào mà con không dám đâm đầu vào (1) để tranh giành với cha, chinh phục cô ấy cho kỳ được, và nếu cha cậy là có được sự ưng thuận của bà mẹ, thì có thể là con cũng sẽ có những người hỗ trợ khác, họ sẽ tranh đấu cho con.

ARPAGÔNG: - Thế nào, thằng chết treo kia! Mày dám cả gan định hót tay trên của tao à!

CLÊAN: - Chính cha định hót tay trên của con thì có, vì con là người đến trước.

ARPAGÔNG: - Tao không phải là cha mày à? Mày không có bốn phận phải kính nể cha à?

CLÊAN: - Đây không phải là những chuyện mà con cái bắt buộc phải nhường bố, và tình yêu chẳng biết nể mặt ai cả.

ARPAGÔNG: - Để tao cho mày một trận đòn nên thân, cho mày biết nể cái mặt tao.

CLÊAN: - Tất cả những nạt nộ của cha đều vô ích.

ARPAGÔNG: - Mày phải dứt bỏ Marian.

CLÊAN: - Không đời nào.

ARPAGÔNG: - Chúng bay đem ngay cho tao một cái gậy đây.

Bác cả Giắc: - Ấy! Ấy! Ấy! Cái gì thế, các ngài? Sao lại thế này?

Clêan: - Tôi cóc cần.

Bác cả Giắc: (*Nói với Clêan*) - Ồ! Cậu ơi, nhẹ nhàng chứ nào.

Arpagông: - Mà ын nói với tao mà hỗn láo như thế à!

Bác cả Giắc: (*Nói với Arpagông*) - Ồ! Cụ ời, tôi xin cụ.

Clêan: - Tôi chẳng đời nào chịu nhường.

Bác cả Giắc: (*Nói với Clêan*) - Ơ kìa! Đối với cụ nhà?

Arpagông: - Cứ để mặc ta cho nó một trận.

Bác cả Giắc: (*Nói với Arpagông*) - Ơ kìa! Đối với cậu nhà? Thà là đối với tôi, nó đi một nhẽ.

Arpagông: - Bác cả Giắc, tôi muốn nhờ ngay bác phân xử hộ cái việc này, để tỏ rõ là tôi phải mười mười đi ấy chứ.

Bác cả Giắc: - Xin vâng (*Nói với Clêan*) - Cậu hãy lánh ra một tí.

Arpagông: - Tôi yêu một người con gái mà tôi muốn lấy; thế mà cái thằng chết treo kia nó láo xược dám cùng yêu với tôi và đòi lấy làm vợ, bất chấp cả huấn lệnh của tôi

Bác cả Giắc: - Ồ! Thế thì cậu ấy trái rồi.

Arpagông: - Con mà định cạnh tranh với cha, có phải là một chuyện ngỗ ngược quá đáng không nào? Bốn phận của nó là phải kính nể tôi, không được động đến tình yêu của tôi, có phải không nào?

Bác cả Giắc: - Cụ dạy phải lắm. Để tôi giảng giải cho cậu ấy; cụ cứ đứng đây (*Bác tiến lại chỗ Clêan ở góc bên kia sân khấu*).

Clêan: - Ừ, được, ông cụ đã muốn chọn bác để phân xử, thì tôi cũng không từ chối; đối với tôi ai phân xử cũng chả quan hệ gì, và tôi sẵn lòng nghe ý kiến của bác về câu chuyện xích mích này, bác cả Giắc ạ.

Bác cả Giắc: - Thật là hân hạnh cho tôi quá.

Clêan: - Tôi say mê một cô thiếu nữ, được cô đáp ứng lòng yêu của tôi và âu yếm tiếp nhận những lời ước nguyện của tôi, thế mà cha tôi lại định đến hỏi lấy cô ấy, làm ngang trái mối tình của chúng tôi.

Bác cả Giắc: - Thế thì cụ trái lè lè ra đấy rồi.

Clêan: - Gần ấy tuổi rồi, mà còn nghĩ đến chuyện cưới vợ thì có dơ dásng không chú? Còn yêu với đương, thì có coi được không? Đáng lẽ ông cụ nên để cái trò ấy cho bọn trẻ, có phải không?

Bác cả Giắc: - Cậu nói phải, ông cụ lắm lắm thật. Cậu để tôi khuyên can cụ vài lời (*Trở lại với Arpagông*) - Cụ ạ, cậu cả không đến nỗi khác tính khác nết đâu, cậu đã chịu nghe ra rồi đấy. Cậu nói rằng cậu vẫn biết là bốn phận phải kính trọng cụ, vừa rồi chỉ là lúc đầu quá nóng mà phát

khùng đấy thôi, và cậu sẵn lòng tuân theo ý cụ, miễn là cụ vui lòng đối xử với cậu cho nhẹ nhàng hơn và cưới cho cậu một người nào mà cậu có thể ưng ý là được.

Arpagông: - Có thể chứ! Bác cả Giắc này, bác bảo nó, nếu được như thế, thì muốn gì tôi cũng chiều, và trừ cô Marian ra, tôi cho nó được tự do kén chọn tha hồ.

Bác cả Giắc: - Cụ để tôi (*Bác đi tới Clêan*) - Nay cậu, ông cụ không đến nỗi ngang chướng lắm đâu, cụ có phân trần rằng chỉ tại cậu phát khùng nên làm cho cụ nổi xung đấy thôi; cụ chỉ giận cái cách ăn ở của cậu thôi, và cụ rất sẵn lòng cho cậu được như nguyện, miễn là cậu khéo xử cho từ tốn với cụ cho lễ độ, tôn kính và phục tùng đúng đạo làm con.

Clêan: - Ồ! Bác cả Giắc này, bác có thể đoán chắc với cụ rằng nếu cụ cho tôi lấy Marian, thì cụ sẽ thấy tôi bao giờ cũng là người phục tùng nhất đời, và không bao giờ tôi làm một việc gì trái lệnh của cụ.

Bác cả Giắc: (*Nói với Arpagông*) - Xong rồi. Cậu đã thuận vâng theo lời cụ dạy.

Arpagông: - Thế thì tốt đẹp quá.

Bác cả Giắc: (*Nói với Clêan*) - Mọi việc đều ổn thỏa. Cụ hài lòng những lời hứa của cậu.

Clêan: - Thật là đại phúc!

Bác cả Giắc: - Thưa các ngài, xin các ngài cứ việc cùng nhau nói chuyện; bây giờ hai bên đã đồng ý với nhau rồi, hồi nãy xô xát chỉ vì không hiểu nhau đó thôi.

Clêan: - Bác cả Giắc thân mến, tôi sẽ suốt đời nhớ ơn bác.

Bác cả Giắc: - Có gì đâu, thưa cậu.

Arpagông: - Bác đã làm tôi vui lòng, bác cả Giắc ạ, thật là đáng được đền công (*Lão rút khăn mùi xoa ở túi ra làm cho bác cả Giắc đã tưởng lão sắp cho bác cái gì*) - Bác có việc cứ đi, tôi sẽ nhớ chuyện đó, tôi nói chắc như vậy.

Bác cả Giắc: - Xin cảm ơn cụ.

Lớp 5

CLÊAN - ARPAGÔNG

CLÊAN: - Thưa cha, con xin cha tha lỗi cho con đã tỏ vẻ quá nóng.

ARPAGÔNG: - Không hề gì.

CLÊAN: - Xin cha tin rằng con hết sức hối hận.

ARPAGÔNG: - Và cha, thì hết sức vui mừng thấy con biết nghĩ.

CLÊAN: - Cha quên lỗi cho con mau chóng như vậy, thật là vô cùng độ lượng!

ARPAGÔNG: - Người ta quên dễ dàng những lỗi lầm của con cái, khi chúng biết hồi đầu hối cải.

CLÊAN: - Sao! Cha không còn giận một tí nào về những tội ngang ngược của con ư?

ARPAGÔNG: - Cha bắt buộc phải thế, vì con đã chịu phục tòng và biết tôn kính.

CLÊAN: - Thừa cha, con xin hứa với cha là từ nay đến ngày xuống lỗ, con sẽ ghi lòng tạc dạ cái đức độ của cha.

ARPAGÔNG: - Còn cha thì cha hứa với con là con muốn xin cha cái gì cha cũng cho.

CLÊAN: - Ồ! Thừa cha, con chẳng xin cha gì nữa, vì cha đã cho con quá nhiều rồi, khi cho con được lấy Marian.

ARPAGÔNG: - Thế nào?

CLÊAN: - Thừa cha, con bảo rằng con đã được quá đổi vừa lòng, vì cha có lòng nhân đức cho con được lấy Marian, thế là đã cho con tất cả mọi thứ rồi.

ARPAGÔNG: - Ai nói đến chuyện cho mày lấy Marian?

CLÊAN: - Chính cha mà.

ARPAGÔNG: - Tao?

CLÊAN: - Chứ còn gì nữa.

ARPAGÔNG: - Ủa! Chính mày đã hứa từ bỏ đấy chứ!

CLÊAN: - Con, từ bỏ?

ARPAGÔNG: - Phải.

CLÊAN: - Có đời nào.

ARPAGÔNG: - Thế không phải là mày đã từ bỏ ý định ngấp nghé đấy à?

CLÊAN: - Trái lại, con thiết tha hơn bao giờ hết.

ARPAGÔNG: - Thế nào! Thằng chết treo kia, lại giở trò à?

CLÊAN: - Chẳng có gì làm con thay đổi được.

ARPAGÔNG: - Để tao làm cho mày biết, đồ bất nhân.

CLÊAN: - Cha muốn làm gì, cứ việc.

ARPAGÔNG: - Tao cấm mày từ nay không được dấn mặt tao.

CLÊAN: - Càng may.

ARPAGÔNG: - Tao ruồng bỏ mày

CLÊAN: - Cứ ruồng bỏ

ARPAGÔNG: - Tao từ mày.

CLÊAN: - Được thôi.

ARPAGÔNG: - Tao cắt quyền thừa kế của mày.

CLÊAN: - Tha hồ.

ARPAGÔNG: - Tao ban cho mày lời nguyện rửa.

CLÊAN: - Cha ban cho cái gì, con cũng chẳng thềm.

Lớp 6

LA FLET – CLÊAN

LA FLET: *(Từ phía vườn ra, ôm một cái tráp)* - Ồi chà! Cậu ơi! Gặp cậu vừa đúng dịp! Cậu theo cháu mau lên.

CLÊAN: - Có chuyện gì?

LA FLET: - Đã bảo cứ theo cháu mà lại, chuyện hay lắm

CLÊAN: - Thế nào?

LA FLET: - Được việc cho cậu rồi, đây này.

CLÊAN: - Cái gì?

LA FLET: - Cháu phải rình suốt buổi đấy.

CLÊAN: - Cái gì đó?

LA FLET: - Kho vàng của ông cụ, cháu vớ được.

CLÊAN: - Mà làm thế nào?

LA FLET: - Rồi cậu sẽ biết đầu đuôi. Ta hãy chuồn đi, nghe tiếng ông cụ kêu gào đấy.

Lớp 7

ARPAGÔNG

Lão kêu kẻ trộm từ trong vườn chạy ra, đầu không mũ:

- Ôi, kẻ trộm, Ôi, kẻ trộm! Ôi, có đứa giết người! Ôi, có kẻ sát nhân! Xét xử cho tôi, trời cao đất dày! Tôi bị nguy rồi, bị ám sát rồi! Nó đã cắt cổ tôi, nó đã lấy trộm tiền bạc của tôi! Nó là đứa nào! Nó ra sao rồi? Nó ở đâu? Nó trốn đâu? Làm thế nào để tìm thấy nó? Nên chạy ngả nào? Ngả nào chẳng nên chạy? Nó có ở kia không? Nó có ở đây không? Ai đó? Đứng lại! *(Lão tự nắm cánh tay mình)*

- Trả tiền tao đây, đồ vô lại!...

À! Tôi đây mà.

Đầu óc tôi loạn rồi, tôi không còn biết tôi ở đâu, tôi là ai, và tôi đương làm gì. Than ôi! Khốn

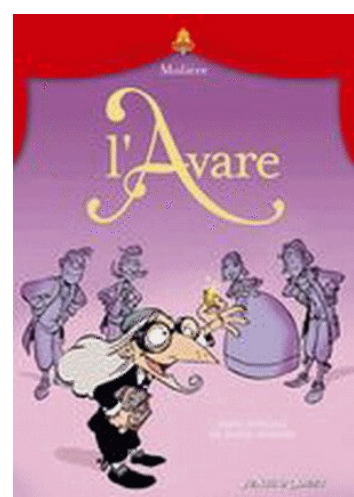
khổ tiền của tôi ời, khốn khổ tiền của tôi ời, bạn yêu quý ời, chúng đã cướp mất mày của tao đi rồi! Và, mất mày là tao mất chốn nương tựa, niềm an ủi, nỗi vui của tao; thế là đời tao hết rồi, tao chẳng còn sống ở thế gian làm gì nữa! Không có mày, tao sống làm sao nổi. Thế là xong, tao kiệt sức rồi, tao đang chết đây, tao chết rồi, chôn rồi! Có ông bà nào làm phúc cứu tôi sống lại, bằng cách đem trả tôi tiền bạc yêu quý của tôi, hoặc bảo cho tôi biết đứa nào đã lấy của tôi? Hử? Anh bảo gì? Nào có ai đâu. Bất cứ là đứa nào làm cái vố này, chắc nó cũng phải mất nhiều công phu rình cho đúng dịp và nó đã chọn đúng cái lúc tôi đương nói chuyện với thằng con bất nhân của tôi. Nào, ta đi. Tôi muốn đi trình toà và xin cho tra tấn cả nhà tôi: Đầy tớ gái, đầy tớ trai, con trai, con gái, và cả tôi nữa. Sao mà đông người tụ tập thế kia (1) !

Nhìn người nào tôi cũng thấy khả nghi, và tất cả mọi vật đều có vẻ là kẻ trộm của tôi. Này! Đằng kia đương nói chuyện về cái gì thế? Về cái đứa đã ăn trộm của tôi đấy à? Ở trên kia, cái gì mà ồn ào thế? Kẻ trộm của tôi ở trên đó à? Các ngài làm phúc, nếu ai biết tấm hơi đứa ăn trộm của tôi, tôi van xin bảo cho tôi biết.

Nó có ẩn nấp trong đám các ngài đấy không? Tất cả, họ nhìn tôi và phá lên cười. Rồi mà xem, chắc hẳn là họ có dự phần vào vụ trộm của tôi. Nào, mau lên, cầm cò đâu, cảnh sát đâu, hiến binh đâu, quan tòa đâu, hình cụ đâu, giá treo cổ đâu và quân đao phủ đâu!

Tôi muốn treo cổ tất cả mọi người; và, nếu tôi không tìm thấy tiền của tôi, thì rồi tôi cũng treo cổ cả tôi nốt!

Hồi thứ năm

Lớp 1

ARPAGÔNG - VIÊN CHÁNH CẨM - THƯ KÝ

VIÊN CHÁNH CẨM: - Cứ để tôi làm; nhờ ơn trời, nghề tôi tôi biết mà. Đâu phải là ngày hôm nay tôi mới làm cái trò khám phá những vụ trộm. Tôi đã cho treo cổ bao nhiêu đứa rồi, tôi chỉ ước gì có được bằng ngần ấy túi bạc nghìn quan.

ARPAGÔNG: - Tất cả các quan viên tư pháp đều phải đảm nhiệm cái vụ này, đó là việc thiết thân đến các vị đó; vì, nếu không làm cho tôi tìm thấy được tiền của tôi, thì tôi sẽ đưa cả toà tư

pháp ra tòa.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Phải làm tất cả các thủ tục cần thiết. Cụ bảo rằng trong cái tráp đó có những gì?

ARPAGÔNG: - Một vạn êquy đếm kỹ càng.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Một vạn êquy?

ARPAGÔNG: - Một vạn êquy.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Vụ trộm to đấy.

ARPAGÔNG: - Không có thứ khổ hình nào đủ nặng để xứng đáng với cái tội ác tày trời đó; nếu tội này mà không bị trừng trị, thì mọi thứ thiêng liêng nhất cũng không an toàn được nữa.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Số tiền đó gồm những loại tiền gì?

ARPAGÔNG: - Toàn là những đồ tốt bằng vàng đủ lạng tươi cân (1).

VIÊN CHÁNH CẨM: - Cụ nghi cho ai đã lấy trộm?

ARPAGÔNG: - Tất cả mọi người; và tôi muốn ông bắt bỏ tù tất cả nội ngoại thành cho tôi.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Tôi xin thực thà khuyên cụ, chớ nên làm kinh động một người nào cả, và cứ nhẹ nhàng mà cố tóm lấy được một vài bằng chứng để sau đó mới dùng hình phạt nghiêm ngặt mà thu hồi những đồng tiền họ đã lấy của cụ.

Lớp 2

BÁC CẢ GIÃC - ARPAGÔNG

VIÊN CHÁNH CẨM - Thư ký

BÁC CẢ GIÃC: (*ở một góc sân khấu, ngảnh đầu về phía vừa đi ra*) - Tôi trở lại ngay. Cứ cho chộc tiết nó ngay đi cho tôi, cho nướng chân nó đi, cho nhúng nó vào nước sôi, và treo nó lên trần nhà cho tôi.

ARPAGÔNG: - Ai? Cái đứa ăn trộm ấy à?

BÁC CẢ GIÃC: - Tôi nói con lợn sữa mà anh quản gia của cụ vừa mới đưa cho tôi, và tôi định nấu nướng nó theo kiểu riêng của tôi.

ARPAGÔNG: - Không phải chuyện đó. Bác phải hầu chuyện với ngài đây về vấn đề khác.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Bác đừng hoảng sợ. Tôi không làm gì phạm đến bác đâu, và mọi việc sẽ tiến hành êm dịu ngọt ngào.

BÁC CẢ GIÃC: - Ngài đây cũng là khách dự tiệc của cụ à?

VIÊN CHÁNH CẨM: - Bác ạ, giờ đây bác không nên giấu cụ chủ của bác cái gì cả nhé.

BÁC CẢ GIÃC: - Thưa ngài, nói thật tình, tôi sẽ trở hết ngón và sẽ cho các ngài ăn ngon hết khả

năng của tôi.

ARPAGÔNG: - Không phải chuyện ấy đâu.

BÁC CẢ GIÃC: - Nếu tôi không cho các ngài ăn ngon được đúng như tôi mong muốn, thì đó là lỗi ở cái anh quản gia của chúng tôi, cứ đem cái kéo tiết kiệm ra mà cắt xén đôi cánh bay bổng của tôi.

ARPAGÔNG: - Đồ bất nhân kia, đây là chuyện khác, không phải chuyện ăn tiệc đâu. Tao muốn mày nói cho tao biết tin tức về món tiền tao mất trộm.

BÁC CẢ GIÃC: - Cụ mất trộm tiền à?

ARPAGÔNG: - Phải, đồ vô lại! Nếu mày không trả tao thì tao xin cho treo cổ mày lên bây giờ.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Trời ơi, cụ đừng nên ngược đãi bác ta. Tôi xem nét mặt thì bác ta là người thật thà đấy, và không cần phải bỏ tù, bác ta sẽ phát hiện cho cụ điều cụ muốn biết. Phải rồi, bác ơi nếu bác thú thật với chúng tôi, thì bác sẽ không bị gì cả và sẽ được cụ chủ trọng thưởng cho. Hôm nay cụ đã bị mất trộm tiền, và không có lẽ nào bác lại không biết tí gì về việc đó.

BÁC CẢ GIÃC: (*Nói riêng*) - Đây đúng là dịp tốt để ta trả thù tên quản gia; từ ngày hắn vào nhà này, hắn là người thân tín, người ta chỉ nghe hắn thôi; với lại ta cũng còn hăm hực về mấy gậy ban nãy đây.

ARPAGÔNG: - Mày lắm bầm cái gì thế?

VIÊN CHÁNH CẨM: - Cụ cứ để yên. Bác ấy đương sửa soạn để làm cho cụ được hài lòng đấy; tôi đã bảo bác ta là người thật thà mà.

BÁC CẢ GIÃC: - Thừa cụ, cụ đã muốn tôi nói toạc ra, thì tôi xin thừa, tôi cho là chính anh quản gia quý báu của cụ đã làm cái vố ấy đấy.

ARPAGÔNG: - Vale ấy à?

BÁC CẢ GIÃC: - Vâng.

ARPAGÔNG: - Nó à? Tao thấy nó có vẻ ngay thẳng lắm kia mà?

BÁC CẢ GIÃC: - Chính hắn đấy. Tôi tin rằng chính hắn đã ăn trộm của cụ.

ARPAGÔNG: - Mày căn cứ vào cái gì mà tin như vậy?

BÁC CẢ GIÃC: - Căn cứ vào cái gì à?

ARPAGÔNG: - Phải.

BÁC CẢ GIÃC: - Tôi tin như vậy... là căn cứ vào cái sự tôi tin như vậy.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Nhưng cần phải nói cho biết là bác có những hình tích gì chứ.

ARPAGÔNG: - Mày có trông thấy nó lờn vờn chung quanh cái nơi tao để tiền không?

BÁC CẢ GIÃC: - Có, quả thật là có. Thế tiền cụ để đâu?

ARPAGÔNG: - Trong vườn.

BÁC CẢ GIÃC: - Đúng rồi. Tôi có trông thấy hắn lảng vảng trong vườn. Thế món tiền ấy để trong

cái gì?

ARPAGÔNG: - Trong một cái tráp.

BÁC CẢ GIÃC: - Ấy đó. Tôi có trông thấy hẩn mang một cái tráp.

ARPAGÔNG: - Thế cái tráp ấy, nó như thế nào? Để tao xem có phải tráp của tao không.

BÁC CẢ GIÃC: - Nó như thế nào ấy à?

ARPAGÔNG: - Phải.

BÁC CẢ GIÃC: - Nó như... nó như một cái tráp ấy mà.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Đã đành. Nhưng bác hãy thử mô tả xem nào.

BÁC CẢ GIÃC: - Đó là một cái tráp to.

ARPAGÔNG: - Cái tráp tao mất trộm bé thôi.

BÁC CẢ GIÃC: - À, vâng! Nếu muốn bảo là bé thì nó cũng bé thôi; nhưng tôi gọi là to vì món nó chứa đựng ấy mà.

VIÊN CHÁNH CẨM: - Nó màu gì?

BÁC CẢ GIÃC: - Màu gì à?

VIÊN CHÁNH CẨM: - Phải.

BÁC CẢ GIÃC: - Nó màu... ờ, một cái màu gì đó.... Cụ có thể nhắc giúp tôi được không nhĩ.

ARPAGÔNG: - Ờ!

BÁC CẢ GIÃC: - Màu đỏ có phải không?

ARPAGÔNG: - Không, màu xám.

BÁC CẢ GIÃC: - À! Phải rồi, xám đỏ mà; là tôi định nói thế đấy.

ARPAGÔNG: - Không còn ngờ vực gì nữa. Chắc chắn là cái tráp ấy rồi. Viết đi, thầy ký, viết lời khai của bác ta đi. Trời ơi! Từ nay còn biết tin vào ai nữa? Chả còn nên cầm chắc cái gì nữa; và sau cái chuyện này, tôi tưởng rồi chính tôi cũng sẽ ăn trộm của tôi nốt.

BÁC CẢ GIÃC: - Thừa cụ, hẩn đã về kìa. Chỉ xin cụ đừng có nói với hẩn là chính tôi đã phát giác việc đó với cụ.

Lớp 3

VALE - ARPAGÔNG - VIÊN CHÁNH CẨM- THƯ KÝ- BÁC CẢ GIÃC

ARPAGÔNG: - Lại gần đây. Lại mà cung xưng cái hành vi gian ác nhất, cái việc mưu lại kinh tởm nhất từ xưa đến nay chưa từng thấy ở trần gian.

VALE: - Cụ định nói gì, thưa cụ?

ARPAGÔNG: - Thế nào, đồ bất nhân, mày không xấu hổ về chuyện cái tội ác của mày sao?

VALE: - Cụ định nói tội ác nào kia ạ?

ARPAGÔNG: - Còn tội ác nào, quân dê mặt kia! Làm như mày không biết tao định nói gì? Đừng tính chuyện bùng bít giấu quanh nữa, vô ích mà: chuyện vỡ lở rồi, và người ta vừa mới mách tao tất cả sự tình. Ôi chao! Không ngờ mày lạm dụng lòng tốt của tao như vậy và dụng tâm len lỏi vào nhà để phản bội tao, để lừa tao một vỏ cay độc đến như thế!

VALE: - Thưa cụ, người ta đã phát giác tất cả sự tình với cụ, thì cháu cũng không muốn quanh co chối cãi làm gì.

BÁC CẢ GIÃC: (*Nói riêng*) - Ố! Ố! Mình vô tình mà đoán đúng chẳng?

VALE: - Cháu vẫn rắp tâm thưa chuyện với cụ, và muốn chờ có dịp nào thuận tiện; nhưng chuyện đã thế này thì cháu chỉ xin cụ đừng nóng giận và vui lòng nghe cháu giải bày mọi lẽ.

ARPAGÔNG: - Để xem mày có thể đưa ra những lý lẽ con khỉ gì nào, thằng ăn cắp dê mặt kia?

VALE: - Ôi! Thưa cụ, cháu không làm gì đáng để bị gọi bằng những danh từ đó. Đành rằng cháu có một chút lỗi với cụ; nhưng kể ra, thì lỗi cháu cũng đáng được khoan dung.

ARPAGÔNG: - Thế nào, đáng được khoan dung? Một cuộc âm mưu ám hại, một việc giết người như vậy?

VALE: - Xin cụ làm ơn, đừng nổi nóng. Khi cụ đã nghe cháu trình bày, cụ sẽ thấy rằng tội vạ chẳng lớn như cụ nghĩ đâu.

ARPAGÔNG: - Tội vạ chẳng lớn như tao nghĩ! ủa! Máu mủ của tao, ruột rà của tao, thằng chết treo kia!

VALE: - Thưa cụ, máu mủ của cụ không đến nỗi rơi vào tay hèn hạ. Cháu đây vốn cũng con nhà, chẳng phải xấu xa gì, và trong tất cả chuyện này, chẳng có gì là cháu không thể đền bù thích đáng.

ARPAGÔNG: - Thì đúng là ý tao chủ định như vậy, mày phải hoàn lại cho tao cái của mà mày đã cướp của tao.

VALE: - Thưa cụ, danh giá của cụ sẽ được hoàn toàn thỏa mãn.

ARPAGÔNG: - Không phải vấn đề danh giá trong chuyện này. Thế nhưng, này, ai đã xui mày làm cái việc đó?

VALE: - Ôi! Cụ còn hỏi cháu ư?

ARPAGÔNG: - Ừ, tao hỏi mày thật đấy.

VALE: - Một vị thần mang sẵn lý do miễn tội cho tất cả mọi việc mà vị đó xui nên: Tình yêu.

ARPAGÔNG: - Tình yêu?

VALE: - Vâng.

ARPAGÔNG: - Tình yêu con khỉ, tình yêu con tườu, nói đáng tội! Tình yêu những đồng tiền vàng của tao!

VALE: - Không, thưa cụ, không phải là của cái nhà cụ làm cho cháu thêm khát, không phải cái đó làm lóa mắt cháu, và cháu xin cam đoan không ngấp nghé tí gì những tài sản của cụ, miễn là cụ để cho cháu cái của báu mà cháu đang giữ trong tay.

ARPAGÔNG: - Không đòi nào, cha mẹ quý thần ơi! Tao không đòi nào để cho mày đâu. Rõ cái quân mới láo xược làm sao chứ, dám đòi giữ riết cái của ăn cắp của ta.

VALE: - Thế mà cụ gọi là ăn cắp à?

ARPAGÔNG: - Chứ lại còn gì? Một kho vàng như thế!

VALE: - Một kho vàng, đúng vậy, và có lẽ là cái kho vàng quý giá nhất của cụ; nhưng cụ để cho cháu thì cụ có mất đâu. Cháu quý gỏi xin cụ, cái kho vàng đầy vẻ quyến rũ; và cụ phải ban cho cháu mới là phải lẽ.

ARPAGÔNG: - Không có đòi nào. Thế này là cái nghĩa lý gì nhỉ?

VALE: - Chúng cháu đã cùng giao ước và đã thề không rời bỏ nhau.

ARPAGÔNG: - Thề thốt kỳ khôi chưa, ước hẹn tức cười chưa!

VALE: - Vâng, chúng cháu đã cùng nhau giao kết một cuộc tình duyên trọn đời mãi kiếp.

ARPAGÔNG: - Tao sẽ ngăn cấm chúng mày, bảo cho mà biết.

VALE: - Chúng con chỉ có chết mới rời nhau.

ARPAGÔNG: - Thật là nó lẩn xả vào mà bám riết đồng tiền của tôi.

VALE: - Thưa cụ, cháu đã nói rồi, không phải vì ham lợi mà cháu đã làm cái chuyện đó. Lòng cháu không bị thúc đẩy vì những lý do mà cụ nghĩ đâu; một động cơ cao quý hơn đã xui khiến cháu có quyết tâm đó.

ARPAGÔNG: - Rồi các ngài xem, nó muốn chiếm của cải của tôi là vì nhân đức thương yêu của người có đạo đấy. Nhưng tao sẽ làm cho ra đầu ra đuôi, và toà án sẽ làm cho tao thỏa mãn mọi điều, thẳng chết treo vô sỉ kia.

VALE: - Cụ muốn đối xử thế nào, tùy lòng cụ, và cháu sẵn sàng cam chịu tất cả sấm sét búa rìu; cháu chỉ xin cụ tin cho rằng, nếu có điều gì là tội lỗi, thì chỉ nên trách cứ một mình cháu thôi, chứ trong tất cả chuyện này, con gái cụ hoàn toàn không có tội gì?

ARPAGÔNG: - Cái đó thì đã cố nhiên; con gái tao mà lại nhúng vào cái tội ác đó thì là chuyện lạ lùng hết sức. Nhưng tao muốn của tao thì trả cho tao; mày phải cung xưng mày đã đem đi đâu.

VALE: - Cháu không hề đem đi đâu cả, hiện vẫn ở trong nhà cụ.

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Ôi tráp yêu quý của ta! (*Nói to*) - Nói chưa ra khỏi nhà tao chứ?.

VALE: - Thưa cụ, vâng.

ARPAGÔNG: - Này! Thử nói tao nghe: mày chưa mó máy gì đến nó chứ?

VALE: - Cháu, mó máy! ồ! Cụ nghĩ oan uổng cho cả hai đứa chúng cháu; cháu say mê nàng bằng một tấm lòng nồng nhiệt hết sức trong trẻo và tôn kính.

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Say mê nàng tráp của ta đoan chính quá!

VALE: - Tất cả mọi nỗi ước ao của cháu, chỉ là được thấy mặt cho hả lòng, và không hề có ý nghĩ tội lỗi nào đến làm vẩn đục mối tình mà đôi mắt đẹp của nàng đã gieo vào lòng cháu.

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Đôi mắt đẹp của nàng tráp của ta! Nó nói đến cái tráp của ta, mà cứ như một tình lang nói đến tình nương vậy.

VALE: - Thưa cụ, mụ Clôt biết rõ sự tình, và mụ có thể làm chứng với cụ.

ARPAGÔNG: - Ủa! U già nhà tao cũng đồng lõa trong vụ này?

VALE: - Thưa cụ, vâng, mụ đã làm chứng cho cuộc kết giao của chúng cháu; và sau khi đã biết rõ tình yêu của cháu là chính đáng, mụ mới giúp cháu thuyết phục cô nhà ta trao lời thề ước với cháu.

ARPAGÔNG: (*Nói riêng*) - Thôi! Có lẽ nó sợ Toà quá nên đâm ra nói mê sảng đấy! (*Nói với Vale*)
- Mà nói lằng nhằng cái gì về con gái tao trong chuyện này?

VALE: - Thưa cụ, cháu bảo rằng cháu đã hết sức khổ sở mới làm cho nàng vượt nổi thẹn thùng mà ưng thuận tình cháu.

ARPAGÔNG: - Nỗi thẹn thùng của ai?

VALE: - Của cô nhà ta; Mãi đến tận hôm qua đây thôi, cô mới quyết lòng để cùng ký kết với cháu một bản đính ước hôn nhân.

ARPAGÔNG: - Con gái tao đã ký một bản đính ước hôn nhân với mày à?

VALE: - Thưa cụ, vâng, cũng như về phía cháu, cháu cũng đã ký một bản đính ước với cô.

ARPAGÔNG: - Trời đất ơi! Lại một chuyện vô phúc nữa!

BÁC CẢ GIÃC: (*Nói với viên chánh cấm*) - Viết đi, ông, viết đi.

ARPAGÔNG: - Thật là phúc bất trùng lai, họa vô đơn chí (1) ! Thôi, thưa ngài, xin ngài làm chức vụ đi cho và ngài lên án nó hộ tôi, về tội ăn cắp và quyến rũ.

VALE: - Nhưng danh từ đó áp dụng vào cháu, là không đúng, và khi nào mọi người được biết rõ cháu là ai.

Lớp 4

ÊLY - MARIAN - FRÔDIN - ARPAGÔNG

VALE - BÁC CẢ GIÃC

ARPAGÔNG: - Ối chà! Con gái đồn đời mặt kiết, mày không xứng đáng có được người bố như tao! Tao dạy dỗ mày những gì, bây giờ mày thực hành như vậy đó! Mày đi phải lòng một thằng ăn cắp dê mặt, và thề ước với nó, không một lời ưng thuận của tao! Nhưng tao sẽ cho cả hai

đưa chúng mày một phen lỗ dờ (*Nói với Êly*) - Bốn bức tường kiên cố sẽ đảm bảo cho tao về hạnh kiểm của mày (1) (*Nói với Vale*) - Và một cái giá treo cổ ra hồn sẽ đền bù cho tao cái tội to gan của mày.

VALE: - Không phải là lòng tức giận của cụ sẽ phân xử việc này và ít ra người ta cũng sẽ nghe cháu phân trần trước khi kết tội cháu.

ARPAGÔNG: - Tao nói giá treo cổ là nói làm đấy, mày sẽ bị đem xử tội lăng trì (1).

ÊLY: (*Quỳ xuống trước mặt cha*) - Ôi! Thưa cha, xin cha hãy mở lòng nhân đức hơn một chút, và chớ thi hành quyền làm cha đến độ tàn ngược hết mức. Cha đừng để cho nổi tức giận ban đầu lôi cuốn, và cha hãy thư thả suy xét về việc định làm. Xin cha hãy chịu nhọc lòng nhìn rõ hơn nữa con người mà cha giận dữ; con người đó hoàn toàn không phải như mắt cha nhận xét đâu, và cha sẽ bất ngờ về sự con đã trao thân gửi phận cho chàng, khi cha được biết rằng không có chàng thì cha không còn con đã từ lâu rồi. Vâng, thưa cha, chính chàng đã cứu mạng con khỏi cơn tai nạn lớn mà cha biết là con đã gặp trong làn sóng nước, và nhờ chàng mà cha còn có đứa con gái của cha ngày nay, mà....

ARPAGÔNG: - Tất cả những chuyện đó không có nghĩa gì cả, và đối với tao, thà nó để cho mày chết chìm chết đuối còn hơn là nó làm cái việc nó đã làm.

ÊLY: - Thưa cha, con khẩn cầu cha vì tình cha con mà...

ARPAGÔNG: - Không, không, tao không muốn nghe gì hết, và phải để cho tư pháp tiến hành nhiệm vụ.

BÁC CẢ GIÃC: (*Nói riêng*) - Mày đánh tao mấy gậy ban nãy, bây giờ cho đáng kiếp.

FRÔDIN: (*Nói riêng*) - Thật là chuyện rối rít mù, chả biết đảng nào mà lần.

Lớp 5

ANXEM - ARPAGÔNG - Êly - MARIAN

Frôdin - VALE - BÁC CẢ GIÃC

ANXEM: - Sao vậy, quý ngài Arpagông! Tôi thấy ngài có vẻ thần sắc khác thường.

ARPAGÔNG: - Ôi chao! Quý ngài Anxem, ngài thấy tôi là kẻ bất hạnh nhất trần đời, và hiện đang có bao nhiêu chuyện rắc rối lôi thôi làm trở ngại cho bản hôn ước mà ngài đến để ký! Chúng nó giết tôi về mặt tiền tài, chúng nó giết tôi về mặt danh dự; và đây là một tên bất nhân, một đứa gian ác nó đã vi bội tất cả những quyền luật thiêng liêng nhất, nó đã len lỏi vào nhà tôi dưới danh nghĩa gia nhân, để ăn trộm tiền bạc của tôi và quyến rũ con gái tôi.

VALE: - Ai nghĩ gì đến tiền bạc của cụ, mà cụ nói chuyện hồ đồ như vậy?**ARPAGÔNG:** - Vâng,

chúng nó đã đính ước hôn nhân với nhau. Quý ngài Anxem, cái việc xúc phạm này thiết thân đến ngài, và chính ngài phải đứng nguyên đơn kiện hấn và làm tất cả các thủ tục truy tố để trả thù cái trò láo xược của hấn (1) .

ANXEM: - Bản tâm tôi không chủ định cưỡng ép nhân duyên và theo đuổi một trái tim đã trao cho người khác, nhưng về lợi ích của ngài thì tôi sẵn lòng bênh vực cũng như lợi ích của chính bản thân tôi.

ARPAGÔNG: - Đây, ngài đây là một vị chánh cấm chính trực, ngài có nói rằng sẽ thừa hành chức vụ, không quên sót điểm nào. (*Nói với viên chánh cấm*) - Thừa ngài, xin ngài hãy buộc tội hấn ráo riết vào, và hãy làm cho tội trở thành hết sức nặng vào.

VALE: - Cháu không rõ cháu yêu con gái cụ thì người ta có thể buộc cháu vào tội gì, và cái khổ hình mà cụ tưởng người ta có thể kết tội cháu vì chuyện giao ước của chúng cháu, khi người ta được biết rõ cháu là ai... (1)

ARPAGÔNG: - Tất cả những chuyện hoang đường bịa đặt ấy, tao bỏ ngoài tai, đời bây giờ nhan nhản những kẻ đánh cắp tước hiệu quý tộc, những quân bịp bợm lợi dụng cái lý lịch mờ tối của chúng là láo xược đội một cái tên quý hiển vớ vẩn nào đó nhận vợ vào mình.

VALE: - Xin cụ biết cho rằng cháu vốn có một tâm hồn cao thượng không thêm khoác lên mình cái gì không phải của mình, và tất cả thành Naplơ, có thể làm chứng về dòng dõi của cháu.

ANXEM: - Khoan, khoan. Nên cẩn thận trong những điều anh sắp nói. Nguy hiểm đấy, anh đừng tưởng, vì anh nói năng trước mặt một người hiểu biết tất cả thành Naplơ, và có thể dễ dàng trông rõ thực hư trong câu chuyện sắp kể.

VALE: (*Đội mũ vào một cách kiêu hãnh*) - Tôi đây chẳng có gì phải e sợ; và nếu ngài biết rõ thành Naplơ, hấn ngài biết ngài Tôma đ Anbuôcxý là ai.

ANXEM: - Cố nhiên là tôi biết, và ít người được biết ông ấy rõ hơn tôi.

ARPAGÔNG: - Ngài Tôma hay ngài Mactanh thì tôi cũng mặc xác.

ANXEM: - Xin ngài làm ơn, cứ để cho hấn nói; để xem hấn định nói gì.

VALE: - Tôi định nói rằng chính ngài đó là phụ thân của tôi

ANXEM: - Ngài đó?

VALE: - Vâng.

ANXEM: - Thôi! Anh nói tầm bậy rồi. Anh nên tìm một câu chuyện nào khác có thể dặt lựa hơn, chứ đừng hòng thoát thân dưới trò giả mạo đó.

VALE: - Xin ngài hãy liệu lời ăn nói. Không phải là một trò giả mạo, và tôi chẳng có điều gì tôi không chứng minh được dễ dàng.

ANXEM: - Thế nào! Anh dám tự xưng là con đẻ của ngài Tôma đ Anbuocxy?

VALE: - Phải, tôi dám, và tôi sẵn sàng khẳng định sự thật đó đối với bất kỳ ai.

ANXEM: - Thật là to gan hết! Xin nói anh biết, để anh tên tò, rằng ít ra cũng đã mười sáu năm nay, người mà anh nói đó đã chết giữa bể khơi cùng với các con và vợ, trong khi định cứu vợ con thoát khỏi những sự ngược đãi tàn ác đi đôi với những vụ rối loạn ở thành Naplơ(1), làm cho rất nhiều gia đình quý tộc phải gặp bước lưu vong.

VALE: - Phải rồi, nhưng xin nói ngài rõ, để ngài tung hứng là con trai ông ta, lúc đó lên bảy tuổi, cùng với một người lão bộc, đã được một chiếc tàu Tây-ban-nha cứu sống, và chính đứa con trai đó hiện đương hầu chuyện ngài đây. Xin nói ngài rõ là ông thuyền trưởng chiếc tàu đó, thấy cảnh bất hạnh của tôi, lấy làm động tâm, sinh ra có cảm tình với tôi, nuôi nấng tôi như con đẻ, và cho tôi học nghề võ khi tôi đến tuổi; mới gần đây, tôi được biết là cha tôi chưa chết như tôi vẫn tưởng lầm bấy lâu; khi đi qua đây, trên bước đường lần mò tìm kiếm phụ thân, một sự tình cờ, do trời xanh run rủi, làm cho tôi được gặp gỡ nàng Êly kiều diễm; được gặp gỡ nàng lòng tôi bỗng say mê nhan sắc của nàng, và một mặt vì tình yêu của tôi quá mãnh liệt một mặt vì cha nàng quá bề khắc nghiệt, nên tôi đã quyết len lỏi vào nhà nàng và phái một người khác đi tìm kiếm cha mẹ tôi.

ANXEM: - Thế nhưng anh có những bằng chứng gì, ngoài những lời anh nói, có thể bảo đảm cho chúng tôi rằng không phải là một chuyện bịa đặt mà anh đã dựng đứng lên trên một chuyện có thật.

VALE: - Ông thuyền trưởng Tây-ban-nha, có một con dấu bằng ngọc lựu trước kia là của cha tôi, một chiếc vòng mã não mà mẹ tôi đã đeo vào cánh tay tôi, lão Pêtrô, người lão bộc đã cùng tôi thoát nạn đắm tàu.

MARIAN: - Ôi! Nghe những lời của anh, em có thể đảm bảo rằng anh không mạo nhận; và tất cả những điều anh nói làm cho em thấy rõ ràng anh là anh ruột của em.

VALE: - Cô, là em gái tôi?

MARIAN: - Vâng, ngay từ lúc anh mở miệng, em đã thấy lòng em bồi hồi xúc động, và mẹ chúng ta, sắp được thấy anh, mẹ sẽ vui sướng biết bao, mẹ đã nghìn lần nói chuyện với em về những nỗi bất hạnh của gia đình ta. Mẹ và em cũng đã được trời xanh không bắt phải chết trong nạn đắm tàu; trời cho được sống, nhưng lại bắt phải mất tự do, vì một bọn cướp bể đã vớt được hai mẹ con, búi vào một mảnh tàu. Sau mười năm nô lệ, một chuyện may mắn đã giải phóng cho, và hai mẹ con quay trở về Naplơ, thấy cơ nghiệp đã bị bán sạch, mà chẳng hỏi được tin tức gì về cha. Mẹ và em bèn đi qua thành Gien, ở đó mẹ nhặt nhanh vớt vát được đôi chút của một món gia tài đã bị xâu xé, và từ nơi đó, mẹ dời tới đây, sống một cuộc đời hầu như chỉ còn là vật vờ mệt mỏi.

ANXEM: - Hỡi trời, uy lực của trời thật đã tỏ rõ! Thật rõ ràng chỉ có trời mới làm được những

phép nhiệm màu! Hãy ôm lấy cha, các con của ta ơi, và cả hai con hãy chan hòa niềm vui sướng cùng cha.

VALE: - Ngài là cha của chúng con?

MARIAN: - Ngài là người mà mẹ con đã khóc bấy nhiêu năm ròng rã?

ANXEM: - Phải, con gái của cha, phải, con trai của cha, cha là Toma d Anbuôcxy tướng công, mà trời xanh đã phù hộ cho thoát khỏi nạn sóng nước cùng với toàn số tiền bạc mang theo, và suốt mười sáu năm có lẽ, vẫn tưởng tất cả mẹ con đã chết cả rồi, nên sau nhiều cuộc viễn trình, đã rắp ranh cưới một người hiền thực đoan trang, để tìm trong nhân duyên mới một niềm khuây khoả. Vì thấy trở về Naplơ không chắc có được yên thân nên cha đã quyết lòng ly hương vĩnh viễn, và sau khi đã tìm được cách bán hết cơ nghiệp, cha đến cư ngụ tỉnh này, đổi tên là Anxem, ý muốn xua đuổi những ưu phiền của cái tên tuổi cũ, nó đã gây cho cha bao nỗi gian nan khốn đốn.

ARPAGÔNG: - Đây là con trai của ngài?

ANXEM: - Vâng.

ARPAGÔNG: - Tôi phát đơn kiện ngài phải trả tôi mười ngàn êquy hấn đã ăn cắp của tôi.

ANXEM: - Hấn, ăn cắp của ngài?

ARPAGÔNG: - Chứ còn ai.

VALE: - Ai bảo cụ như vậy?

ARPAGÔNG: - Bác cả Giắc.

VALE: - Chính anh nói như vậy?

BÁC CẢ GIẮC: - Thì cậu xem, tôi có nói gì đâu.

ARPAGÔNG: - Đúng rồi. Đây là ông chánh cấm, ông đã tiếp nhận lời khai của bác ấy.

VALE: - Cụ tin được rằng tôi có thể làm một việc hèn đốn như vậy sao.

ARPAGÔNG: - Có thể hay không có thể, mặc xác, tôi quyết lấy lại tiền của tôi.

Lớp 6

CLÊAN - MARIAN - ARPAGÔNG - ANXEM

BÁC CẢ GIẮC- VIÊN CHÁNH CẤM

CLÊAN: - Thừa cha, xin cha cứ yên lòng và đừng quy tội cho ai cả. Con đã khám phá được manh mối việc của cha rồi, và con đến đây để thưa với cha rằng nếu cha chịu vui lòng cho con được lấy nàng Marian, thì tiền của cha sẽ được hoàn lại cho cha.

ARPAGÔNG: - Nó đâu?

CLÊAN: - Cha đừng lo. Nó ở một nơi chắc chắn, con xin bảo đảm, và mọi việc là tùy ở con thôi. Cha chỉ việc nói cho con biết cha quyết định bề nào: và tùy ý cha chọn trong hai đường, một là cho con được lấy Marian, hai là mất biến tráp tiền.

ARPAGÔNG: - Chưa sút mẻ đồng nào chứ?

CLÊAN: - Tuyệt đối là không. Thử xem cha có định đồng ý cuộc hôn nhân đó và đồng tình ưng thuận cùng với mẹ nàng, bà cụ để cho nàng được tự do kén chọn giữa hai cha con ta đây.

MARIAN: - Nhưng anh chưa biết rằng không phải chỉ có mẹ em ưng thuận mà đủ đâu. Trời xanh, cùng một lúc trả cho em một người anh ruột mà anh trông thấy đây, cũng vừa mới trả lại cho em một người cha, mà anh phải cầu xin người ưng thuận gả em cho anh mới được.

ANXEM: - Các con ơi, trời trả lại cha cho các con không phải để cha làm ngang trái nguyện vọng của các con. Quý ngài Arpagông ngài cũng nhận xét thấy rằng một cô con gái trẻ trung sẽ chọn cậu con trai hơn là ông bố. Thôi, xin ngài đừng bắt nó rườm lời và hãy cùng tôi ưng thuận hai cuộc nhân duyên đó đi.

ARPAGÔNG: - Tôi phải được thông thấy tráp vàng của tôi, rồi mới nảy ra ý kiến được.

CLÊAN: - Cha sẽ được thấy nó nguyên lành trọn vẹn.

ARPAGÔNG: - Tôi chả có tiền đâu mà cho con cho cái trong dịp cưới xin.

ANXEM: - Được rồi, để tôi cho chúng nó, ngài không phải băn khoăn.

ARPAGÔNG: - Ngài có nhận chi tất cả các phí tổn cho hai đám cưới đó không?

ANXEM: - Vâng, tôi xin nhận. Ngài đã vừa lòng chưa?

ARPAGÔNG: - Vâng, miễn là ngài may cho tôi một cái áo mới để dự đám cưới.

ANXEM: - Đồng ý. Chúng ta hãy cùng nhau đi tận hưởng niềm hoan lạc mà cái ngày tốt lành này đem lại cho chúng ta.

Viên Chánh cấm: - Ớ này! Các ngài, ớ này! Xin hãy khoan khoan cái đã. Ai sẽ trả tiền giấy bút cho tôi?

ARPAGÔNG: - Chúng tôi dùng gì đến giấy bút của ông?

Viên Chánh cấm: - Vâng. Nhưng tôi, tôi chẳng chịu mất công không.

ARPAGÔNG: (*Trở bác cả Giắc*) - Để trả công cho ông, tôi cho thằng cha này để ông treo cổ nó lên.

Bác cả Giắc: - Hỡi ôi! Thế thì biết làm thế nào? Nói thật thì bị đánh đòn, nói dối thì người toan treo cổ.

ANXEM: - Quý ngài Arpagông, nên tha cho hấn cái tội khai man đó!

ARPAGÔNG: - Vậy ngài trả công cho ông chánh cấm chứ?

ANXEM: - Được rồi. Ta mau mau đi báo tin vui mừng cho mẹ các con.

ARPAGÔNG: - Còn ta, đi xem cái tráp yêu quý của ta.

-- Hết --

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>